Сифир эн Юно
Sifir ən Yuno
Сифир ән Јуно

Сифир эн Юно
Сифир эз Танах
Нови Юно, кук Амитай
Тержуьме э зугьун жугьури догьи

Sifir ən Yuno
Sifir əz Tanax
Novi Yuno, Kuk Amitay
Targum ə zuhun cuhuri doği

Сифир ән Јуно
Сифир әз Танах
Нови Јуно, кук Амитај
Таркум ә зуһун чуһури доги

Книга Ионы
Книга Танаха
Пророк Иона, сын Амитая
Перевод на язык горских евреев

The Book of Jonah
A book from the Tanax
The Prophet Jonah, son of Amitai
Translated into the language of the Mountain Jews

Published in Israel, 2011

By Der Imidi Publishing, Inc.
P.O. Box 51
Belfast, ME 04915
USA

www.derimidi.com

Commentary with illustrations and maps by Lucy Lincoln

Cover illustrations and design by Simcha Ashurov

Front cover: the style of a cap worn by Jews is documented in two places: (a) in the Black Obelisk from Nimrud (Calah), where King Jehu kneels before the Assyrian king Shalmaneser III (ca 841 BC); and (b) a stone relief from King Sennacherib›s palace in Nineveh, depicting Jewish captives after the destruction of Lachish (ca 701 BC).

Back cover: depicting a gateway in Nimrud at the entrance to a temple built by Ashurbanipal II (ca 879 bc).

© 2011 – Der Imidi Publishing, Inc.

All rights reserved. This book, in whole or in part, including all artwork, may not be copied or reprinted for commercial gain or profit. Permission is given for the copying of this book, in part or the whole, only for educational purposes and then the copies must be given freely, without any form of compensation.

This book is for free distribution, only. It may not be sold.

ISBN: 978-0-9834247-0-3

Книга Ионы
Книга Танаха
Пророк Иона, сын Амитая
Перевод на язык горских евреев

Напечатано в Израиле в 2011 году

«Дер Имиди Паблишинг, Инк.»
п/я 51
Белфаст, ME 04915
США

www.derimidi.com

Комментарии с иллюстрациями и карты — Люси Линкольн

Композиция обложки и иллюстрации — Симха Ашуров

Первая страница обложки: фасон шапки, которую носили евреи, документально подтвержден в двух местах: (а) на Черном Обелиске из Нимруда (Кали), где показано, как царь Ииуй преклоняет колени перед царем Ассирии Салманасаром III (приблизительно 841 г. до н.э.); и (б) на каменном барельефе во дворце царя Сеннахирима в Ниневие, где изображены еврейские пленные после разрушения Лахиса (приблизительно 701 г. до н.э.).

Последняя страница обложка: здесь показаны ворота в Нимруде при входе в храм, который построил Ашшурбанипал II (приблизительно 879 г. до н.э.).

© 2011 – Дер Имиди Паблишинг, Инк.

Все права защищены. Эта книга, полностью или частично, включая все художественные произведения, не подлежит копированию или перепечатыванию в коммерческих целях или для получения прибыли. Разрешение на копирование этой книги, частично или полностью, дается только в образовательных целях, и в таком случае экземпляры книги должны распространяться бесплатно, исключая любые формы компенсации.

Эта книга предназначена только для бесплатного распространения.
Продаже не подлежит.

ISBN: 978-0-9834247-0-3

Сифир эз Танах

Нови Юно Кук Амитай

Тержуьме э зугъун жугъури догъи

Sifir əz Tanax

Novi Yuno Kuk Amitay

Targum ə zuhun cuhuri doği

Сифир әз Танах

Нови Јуно, кук Амитај

Таркум ә зуһун чуһури доги

Книга Танаха

Пророк Иона, сын Амитая

Перевод на язык горских евреев

Сәрномә

Әри хундәкор 9
Вәрзирәнијә бәхш вәкирдәи 9
Сифир ән Јуно
Глава 1. Вирихдәи ән Јуно әз пушој АДОНОЈ 11
Глава 2. Тәфилој ән Јуно 15
Глава 3. Јуно новијәти сохдәни ә Нинви 19
Глава 4. Гәһр Јуно вә рәһмәдүли АДОНОЈ 21
Пәсојкофи
Пушојторихи 23
Госүтһо .25
«Кәлә чәһ» 31
Кикојондор 35
Таркум нә Орфокрафијә
Таркум сохдәи 39
Орфокрафијәј һәрфномә чор чирои 39
Әри нүвүсдә нумһој Худорә бијо бу кәлә һәрфһо 43
Кор бирәи ә нишонәһорәвоз . . .43
Шәһрномәһо 45
Күнчои ә широһој ән гәдимә һиврити нә чуһури 45
Картај рәһ ән Јуно 47

Содержание

К читателю. 9
Благодарность 9
Сифир эн Юно
Глава 1: Иона спасается бегством от присутствия Бога 11
Глава 2: Молитва Ионы 15
Глава 3: Иона проповедует в Ниневии 19
Глава 4: Гнев Ионы и милосердие Бога 21
Послесловие
Предпосылки 23
Темы 25
«Большая рыба» 31
Kikayondor. 35
Перевод и орфография
Перевод. 39
Орфография и расположение текста в четырех колонках . .39
Использование заглавных букв при написании имен Бога . .43
Использование курсива 43
Примечания 45
Стихосложение древнееврейского языка 45
Карта путешествия Ионы 47

Серноме

Эри хундегор 8
Верзирение бэхш вегирдеи 8
Сифир эн Юно
Глава 1: Вирихдеи эн Юно эз АДОНОЙ 10
Глава 2: Тефилой эн Юно 14
Глава 3: Юно новиети сохдени э Нинви 18
Глава 4: Гъэгьр Юно ве рэхьмедуьли АДОНОЙ 20
Песойгофи
Пушойторихи 22
Гъосуьтгъо 24
«Келе жэгI» 30
Кикоёндор 34
Тержуьме не Орфографие
Тержуьме сохдеи 38
Орфографией хьэрфноме чор жирои 38
Эри нуьвуьсде нумгьой Худоре биё бу келе хьэрфгъо 42
Кор биреи э нишонегьоревоз . .42
ШэгIрномегъо 44
Гуьнжои э широгьой эн гъэдимие гIиврити не жугъури. 44
Картай рэхь эн Юно 46

Sərnomə

Əri xundəgor 8
Vərzirənie bəxş vəgirdəi 8
Sifir ən Yuno
Fəsil 1. Virixdəi ən Yuno əz puşoy ADONOY 10
Fəsil 2. Təfiloy ən Yuno 14
Fəsil 3. Yuno noviyəti soxdəni ə Ninvi 18
Fəsil 4. Ğəhr Yuno və rəhmədüli ADONOY 20
Pəsoygofi
Puşoytorixi 22
Ğosütho .24
«Kələ cəḩ» 30
Kikoyondor 34
Targum nə Orfografiyə
Targum soxdəi 38
Orfografiyəy ḩərfnomə çor ciroi .38
Əri nüvüsdə numhoy Xudorə biyo bu kələ ḩərfho 42
Kor birəi ə nişonəhorəvoz 42
Şəḩrnoməho 44
Güncoi ə şirohoy ən ğədimə ḩivriti nə cuhuri 44
Kartay rəḩ ən Yuno 46

Эри хундегор

Сифир Нови Юно – екимуъни, эдей дофус зере оморе эз тараф эн идорей «Der Imidi Publishing, Inc.». Иму согъ боши мигуйим эз эгIэлмишимуре бурмундегоргъо ве дузе гоф хуьшдере эз товней тержуьме сохде оморигъо нуьвуьсдегъо не гъэлетие гофгъо гуфдирегоргъо.

Der Imidi Publishing, Inc.
P.O. Box 51
Belfast, ME 04915
USA

www.derimidi.com

Верзирение бэхш вегирдеи

Омбар согъ боши гуфдиреним эз Довид Бен-Рэхьмил (э хуби э ёр биёво нум эну), суфдеи тержуьме сохдегор нуьвуьсдеигъой энимуре.

Иму гъемчуьн, эдейм согъ бошимуре гуфдире э Борис Шалмиев эри дузелтмиш сохдеи тержуьмере «Сифир эн Юноре», э Рашбил Шамаев эри тержуьме сохде пушои ве песои гофгъо сохдеире ве э сер бире тержуьмегъо э легъче (диалект) Гъуьбе гуьре кор бердеи ве гъэлетигъоре дуз сохдеию, э Хьэхом Симандуев эри хундеи ве дуз сохдеи гъэлетигъоре эн тержуьмере, комики бу э зугъун Гъуьбеи «Сифир эн Юноре» э легъчей Дербенди хэт тержуьмере, э Хьэгило (Галина) Дадашева, Гуьлбиче Истахарова ве э Света Манаширова эри эхирибо хундеи тержуьмере, гъуч сохдеи домунденбугъо гъэлетигъоре эз чуьм гировундейюшу, ве э Симхьо Ашурове эри э гуьнжоовурдеи шикил эн гъобугъ эн «Сифир Юноре». Э дениширеи меселегъой орфография иму гархундим э коргъой эн чор авторгъо: М.Я. Агарунов, Л. Амиров (луьгъэт эн коми биё ведиров), М.Б. Дадашев ве Э.Б. Изгияев.

Əri xundəgor

Sifir Novi Yuno – yəkimüni, ədəy dofus zərə omorə əz taraf ən təşkilot «Der Imidi Publishing, Inc.». Imu soğ boşi miguyim əz əḩəlmişimurə burbundəgorho və duzə gof xüşdərə əz tovnəy targum soxdə omoriho nüvüsdəho nə ğələtiyə gofho gufdirəgorho.

Der Imidi, Inc.
P.O. Box 51
Belfast, ME 04915
USA

www.derimidi.com

Vərzirəniyə bəxş vəgirdəi

Ombar soğ boşi gufdirənim əz Dovid Bən-Rəħmil (ə xubi ə yor biyovho num ənu), sufdəi targum soxdəgor nüvüsdəihoy ənimurə.

Imu həmçün, ədəym soğ boşimurə gufdirə ə Boris Şalmiyev əri duzəltmiş soxdəi targumə «Sifir ən Yunorə», ə Raşbil Şamayev əri targum soxdə puşoi və pəsoi gofho soxdəirə və ə sər birə targumho ə ləhçə (dialekt) Ğübə giro kor bərdəi və ğələtihorə duz soxdəiyü, ə Ħəxom Simanduyev əri xundəi və duz soxdəi ğələtihorə ən targumə, komiki bu ə zuhun Ğübəi «Sifir ən Yunorə» ə ləhçəy Dərbəndi xət targumə, ə Ħəgilo (Galina) Dadaşyeva, Gülbiçə Istaxarova və ə Sveta Manaşirova əri əxiribo xundəi targumə, ğuç soxdəi domundənbuho ğələtihorə əz çüm girovundəişü və ə Simħo Aşurovə əri ə günco ovurdəi şikil ən ğobuğ ən «Sifir Yunorə». Ə dənişirəi məsələhoy orfografiyə imu garxundim ə korhoy ən çor avtorho: M.J. Agarunov, L.V. Amirov (lüğət ən komi biyo vədirov), M.B. Dadaşyev və Ə.B. Izgiyayev.

Əри хундəкор

Сифир Нови Јуно – јəкимүни, əдəј дофус зəрə оморə əз тараф əн тəшкилот «Der Imidi Publishing, Inc.». Иму сог боши микујим əз əḩəлмишимурə бурбундəкорħо вə дузə коф хүшдəрə əз товнəј таркум сохдə омориħо нүвүсдəħо нə гəлəтијə кофħо куфдирəкорħо.

Der Imidi Publishing, Inc.
P.O. Box 51
Belfast, ME 04915
USA

www.derimidi.com

Вəрзирəнијə бəхш вəкирдəи

Омбар сог боши куфдирəним əз Довид Бəн-Рəħмил (ə хуби ə јор бијовħо нум əну), суфдəи таркум сохдəкор нүвүсдəиħој əнимурə.

Иму ħəмчүн, əдəјм сог бошимурə куфдирə ə Борис Шалмијев əри дузəлтмиш сохдəи таркумə «Сифир əн Јунорə», ə Рашбил Шамајев əри таркум сохдə пушои вə пəсои кофħо сохдəирə вə ə сəр бирə таркумħо ə лəħчə (диалект) Гүбə киро кор бəрдəи вə гəлəтиħорə дуз сохдəијү, ə Ћəхом Симандуев əри хундəи вə дуз сохдəи гəлəтиħорə əн таркумə, комики бу ə зуħун Гүбəи «Сифир əн Јунорə» ə лəħчəј Дəрбəнди хəт таркумə, ə Ћəкило (Калина) Дадашјева, Күлбичə Истахарова вə ə Света Манаширова əри əхирибо хундəи таркумə, гуч сохдəи домундəнбуħо гəлəтиħорə əз чүм кировундəишү вə ə Симħо Ашуровə əри ə күнчо овурдəи шикил əн гобуг əн «Сифир Јунорə». Ə дəниширəи мəсəлəħој орфокрафијə иму кархундим ə корħој əн чор авторħо: М.Ј. Акарунов, Л.В. Амиров (лүгəт əн коми бијо вəдиров), М.Б. Дадашјев вə Ə.Б. Изкијајев.

К читателю

«Книга Пророка Ионы» – это первое печатное издание, предлагаемое организацией «Дер Имиди Паблишинг Инк.». Будем благодарны за замечания и отзывы по поводу нашего перевода, орфографии и компоновки текста.

Der Imidi publishing, Inc.
P.O. Box 51
Belfast, ME 04915
USA

www.derimidi.com

Благодарность

Выражаем благодарность Давиду Бен-Рахмилу (светлая ему память), первому переводчику текста книги.

Мы также хотели бы поблагодарить Бориса Шальмиева за редактирование текста книги, Рашбила Шамаева за перевод Приложения и редактирование текста на кубинском диалекте, Хохама Семендуева за окончательное редактирование текста и Приложения, Хагило (Галину) Дадашеву, Гюльбиче Истахарову и Свету Манаширову за последующую проверку текста и Симху Ашурова за художественное оформление обложки. В исследовании вопросов орфографии мы обязаны работе четырех авторов словарей языка джуури – М.Я. Агарунову; Л.В. Амирову (чей словарь ждет опубликования); М.Б. Дадашеву и Э. Б. Изгияевой.

Сифир эн Юно

1

Вирихдеи эн Юно эз пушой АДОНОЙ

[1] Бисдо гоф АДОНОЙ э кин Юно кук Амитай*, ве гуфди: – [2] «Вэхиз, бура э Нинви*, э келе шегъер, ве новиети сох э товун энугъо, чуьнки бедигъой энугъо вероморет э пушой-Ме». [3] Оммо вэхуьшд Юно эри вирихде э Таршиш* эз пушой АДОНОЙ. Фуромо э Ефо*, офд гемире э Таршиш рафденбугъоре, до муьзд рэхьэ ве фуромо э *геми* эри рафде э угъоревоз э Таршиш,

* **1.1** Нум *Юно* гъисди «ковтер». Нум Амитай гъисди «дузиме» (дениш Дуимуьн Падшогъъо 14:25).

* **1.2** *Нинви* (Нинeвие): – гъисди еки эз нумгъой эн худой Шум (Ассирия), эн Иштар. МэгIэной эни нум чуьниге мэгIлуьм нисди, оммо нишоней эну э михи хэтгъо (клинописи) гъисди беден жэгI э рамка дери. Нинви бу меркез эн падшогъети эн Шум. Жигей эн у шегъер бу 800 километр (500 мил) дур э софуне-мизрэхь эз Ерушолаим, э гъирогъ нуькерей Тигр, э рачей имбурузи шегъер Мосула, э Ирак. У эз расдиш бу «келе шегъер» э вэхд эн Юно. Те шеш километр боруй сенгъи, э гъелгъэ вегирденбу шегъере (се мил, се мил ним зиёд) э серенжом Нинви дебугъо мэхьэле омбарте келе бу. (Дениш Сер-суьфде 10:11-12; 2 Падшогъъо 19:36; ЕшэгIиёгъу 37:37; Нэхьуьм 1:1, 14; 3:19; Сафониё 2:13-15).

* **1:3** *Таршиш:* жигей Таршиш мэгIлуьм нисди. Бежид хьисоб бирени ки, у е порти э гъирогъ Минжии дерьёгъ э хори Испания.

* **1:3** *Ефо:* шегъери-порти, э дорун тозе шегъер Тел-Авив. Шегъер белкем уре бине нори Ёфит, эн кук Нуьвэхь (Сер-суьфде 10:1-5). Нум эну гуфдире омори серхьэдлуье шегъер эн хори, бэхш доре оморигъо эри шивдогъой Доне (ЮшвэгI Бен-Нун 19:46), оммо у недебири э тобиети эн ГIивригъо. Э девр Юно, гъе белкем дебири э зир э дес фелиштигъо шегъер Ашкилон, жиге гирдигъо э дорумте. (Хэлгъ фелиштигъо («фелештимигъо») гъисди вир биригъо эз руй хори гъелем э пенжимуьн делер эн куьгъне эра. Э тержеме э зугъун жугъури иму, э орфографию гуьре гъищденим бешгъэи эн куьгъне гIэдете не эн тозе гIэдете Фелештим – Палестина, фелештими – палестинец.)

Sifir ən Yuno

1

Virixdəi ən Yuno əz puşoy ADONOY

[1] Bisdo gof ADONOY ə kin Yuno kuk Amitay*, və gufdi: [2] «Vəxiz, bura ə Ninvi*, ə kələ şəhər, və noviyəti sox ə tovun ənuho, çünki bədihoy ənuho vəromorət ə puşoy-Mə». [3] Ommo vəxüşd Yuno əri virixdə ə Tarşiş* əz puşoy ADONOY. Furomo ə Yəfo*, ofd gəmirə ə Tarşiş rafdənbuhorə, do müzd rəħə və furomo ə gəmi əri rafdə ə uhorəvoz ə

* **1.1** Num *Yuno* hisdi «kovtər». Num Amitay hisdi «duzimə» (dəniş Duimün Parçohho 14:25).

* **1.2** *Ninvi (Ninəviyə)*: hisdi yəki əz numhoy ən xudoy Şum (Assiriya), ən Iştar. Məḩənoy ən i num çünigə məḩlüm nisdi, ommo nişonəy ənu ə mixi xətho (klinopisi) hisdi bədən cəḩ ə ramka dəri. Ninvi bu mərkəz ən parçohyəti ən Şum. Cigəy ən u şəhər bu 800 kilometr (500 mil) dur ə sofunə-mizrəħ əz Yəruşolaim, ə ğiroğ nükərəy Tigr, ə raçəy imburuzi şəhər Mosula, ə Irak. U əz rasdiş bu «kələ şəhər» ə vəxd ən Yuno. Tə şəş kilometr divorhoy sənği, ə həlğə vəgirdənbu şəhərə (sə mil, sə mil nim ziyod) ə sərəncom Ninvi dəbuho məhələ ombartə kələ bu. (Dəniş Sər-süfdə 10:11-12; 2 Parçohho 19:36; Yəşəḩiyohu 37:37; Nəħüm 1:1, 14; 3:19; Safoniyo 2:13-15).

* **1.3** *Tarşiş*: cigəy Tarşiş məḩlüm nisdi. Bəcid ħisob birəni ki, u yə porti ə ğiroğ Mincii dəryoh ə xori Ispaniya.

* **1.3** *Yəfo*: şəhəri-porti, ə dorun tozə şəhər Tel-Aviv. Şəhər bəlkəm urə binə nori Yofit, ən kuk Nüvəħ (Sər-süfdə 10:1-5). Num ənu gufdirə omori sərħədlüyə şəhər ən xori, bəxş dorə omoriho əri şivdohoy Donə (Yuşvəḩ bən-Nun 19:46), ommo u nədəbiri ə tobiyəti ən Ḩivriho. Ə dəvr Yuno, hə bəlkəm dəbiri ə zir ə dəs fəliştiho şəhər Aşkilon, cigə girdiho ə dorumtə. (Xəlğ fəliştiho («fələştimiho») hisdi vir biriho əz ruy xori hələm ə pəncimün dələr ən kühnə əra. Ə targum ə zuhun cuhuri imu, ə orfografiyə giro hişdənim bəşğəi ən kühnə ḩədətə nə ən tozə ḩədətə Fələştim – Palestina, fələştimi – palestinets.)

Сифир əн Јуно

1

Вирихдəи əн Јуно əз пушој АДОНОЈ

[1] Бисдо коф АДОНОЈ ə кин Јуно кук Амитај*, вə куфди: [2] «Вəхиз, бура ə Нинви*, ə кəлə шəħəр, вə новијəти сох ə товун əнуħо, чүнки бəдиħој əнуħо вəроморəт ə пушој-Мə». [3] Оммо вəхүшд Јуно əри вирихдə ə Таршиш* əз пушој АДОНОЈ. Фуромо ə Јəфо*, офд кəмирə ə Таршиш рафдəнбуħорə, до мүзд рəħə вə фуромо ə кəми əри рафдə ə уħорəвоз ə Таршиш, əз пушој

* 1.1 Нум *Јуно* ħисди «ковтəр». Нум Амитај ħисди «дузимə» (дəниш Дуимүн Падшоħħо 14:25).

* 1.2 *Нинви (Нинəвијə)*: ħисди јəки əз нумħој əн худој Шум (Ассиријə), əн Иштар. Мəḩəној əн и нум чүникə мəḩлүм нисди, оммо нишонəј əну ə михи хəтħо (клинописи) ħисди бəдəн чəḩ ə рамка дəри. Нинви бу мəркəз əн парчоħјəти əн Шум. Чикəј əн у шəħəр бу 800 километр (500 мил) дур ə софунə-мизрəħ əз Јəрушолаим, ə гирог нүкəрəј Тикр, ə рачəј имбурузи шəħəр Мосула, ə Ирак. У əз расдиш бу «кəлə шəħəр» ə вəхд əн Јуно. Тə шəш километр диворħој сəнги, ə ħəлгə вəкирдəнбу шəħəрə (сə мил, сə мил ним зијод) ə сəрəнчом Нинви дəбуħо мəħəлə омбартə кəлə бу. (Дəниш Сəр-сүфдə 10:11-12; 2 Падшоħħо 19:36; Јəшəḩијоħу 37:37; Нəħүм 1:1, 14; 3:19; Сафонијо 2:13-15).

* 1.3 *Таршиш*: чикəј Таршиш мəḩлүм нисди. Бəчид ħисоб бирəни ки, у јə порти ə гирог Минчии дəрјоħ ə хори Испанија.

* 1.3 *Јəфо*: шəħəри-порти, ə дорун тозə шəħəр Тел-Авив. Шəħəр бəлкəм урə бинə нори Јофит, əн кук Нүвəħ (Сəр-сүфдə 10:1-5). Нум əну куфдирə омори сəрħəдлүјə шəħəр əн хори, бəхш дорə омориħо əри шивдоħој Донə (Јушвəḩ бəн-Нун 19:46), оммо у нəдəбири ə тобијəти əн ḩивриħо. Ə дəвр Јуно, ħə бəлкəм дəбири ə зир ə дəс фəлиштиħо шəħəр Ашкилон, чикə кирдиħо ə дорумтə. (Хəлг фəлиштиħо («фəлəштимиħо») ħисди вир бириħо əз руј хори ħəлəм ə пəнчимүн дəлəр əн күħнə əра. Ə таркум ə зуħун чуħури иму, ə орфокрафијə киро ħищдəним бəшгəи əн күħнə ḩəдəтə нə əн тозə ḩəдəтə Фəлəштим – Палестина, фəлəштими – палестинец.)

Сифир эн Юно

1

1 וַיְהִי֙ דְּבַר־יְהוָ֔ה אֶל־יוֹנָ֥ה בֶן־
אֲמִתַּ֖י לֵאמֹֽר׃ 2 ק֠וּם לֵ֧ךְ אֶל־נִֽינְוֵ֛ה
הָעִ֥יר הַגְּדוֹלָ֖ה וּקְרָ֣א עָלֶ֑יהָ כִּֽי־
עָלְתָ֥ה רָעָתָ֖ם לְפָנָֽי׃ 3 וַיָּ֤קָם יוֹנָה֙
לִבְרֹ֣חַ תַּרְשִׁ֔ישָׁה מִלִּפְנֵ֖י יְהוָ֑ה וַיֵּ֨רֶד
יָפ֜וֹ וַיִּמְצָ֥א אָנִיָּ֣ה ׀ בָּאָ֣ה תַרְשִׁ֗ישׁ
וַיִּתֵּ֨ן שְׂכָרָ֜הּ וַיֵּ֤רֶד בָּהּ֙ לָב֤וֹא עִמָּהֶם֙
תַּרְשִׁ֔ישָׁה מִלִּפְנֵ֖י יְהוָֽה׃ 4 וַֽיהוָ֗ה

* **1:1** *Юно* (Иона) означает «голубь». *Амитай* (Амафиин) означает «моя правда» (см. Четвёртая Книга Царств 14:25).

* **1:2** *Нинви (Ниневия)* – это одно из имен ассирийской богини Иштар. Значение имени неизвестно, но его знаком в клинописи была рыба, обведенная рамкой. Ниневия была столицей Ассирийской империи. Она расположена около 800 километров (500 миль) к северо-востоку от Иерусалима, на реке Тигр, напротив современного города Мосула, Ирак. Во время Ионы это был действительно «великий город». Стена окружала город на протяжении около шести километров (три и три четверти мили), а район, управляемый Ниневией, был намного больше. (См. также Бытие 10:11-12; 2 Царств 19:36; Исаия 37:37, 1:1 Наум, 14; 3:19; Софония 2:13-15).

* **1:3** *Таршиш* (Фарсис): местонахождение Фарсиса неизвестно. Часто считается, что это порт, расположенный на средиземноморском побережье Испании.

* **1:3** *Ефо (Иоппия)*: портовый город в южной части современного Тель-Авива. Город, возможно, был основан Иафетом, сыном Ноя (Бытие 10:1-5). Он был назван как город, граничащий с землей, выделенной для колена Данова (Иисус Навин 19:46), но обычно он не был под управлениеем евреев. Во времена Ионы, вероятно, находился под управлением филистимского города Ашкелона (расположенного южнее). (Народ «фелестио» известен также как «фелестимио». Этот народ исчез из исторических письменных упоминаний в пятом веке до нашей эры. В пререводе на джуури мы сохраняем традиционную ор-

эз Пушой АДОНОЙ.
4 Умогьой, АДОНОЙ э дерьёгь
вэхуьзуьнд келе кулок, ве бисдо э де-
рьёгь зурбое шар, екем мунденбу эри
геми хуьрд бире. 5 Терсируьт геми-
чигьо ве хьэрой сохд гьер мерд э ху-
дой хуьшде; ве дешендуьт э геми ве-
буруьтгьо чигьоре э дерьёгь эри *геми*
сук бире. Оммо Юно фуромо э дорун
геми, дегешд хиси.
6 Сервор геми куьнд бисдо э кин
эну, ве гуфди: «Туь, эри чуь хисирей?
Вэхиз, минет сох э Худойтуь, белкем
езугъ омо Худоре э иму ве пуч нибо-
шим».
7 Гуфдируьт гемичигьо дуь эеки:
«Биейт чуьп* дешеним ве даним э се-
реботи, коминимуниге оморигьо и
беди э серимуc». Чуьп дешендуьт, чуьп
офдо э сер Юно.
8 Песде унегуьре гуфдируьт э у:
«Хосденим мэгIлуьм сох э иму, э се-
реботи эн чуь кортуь омори э сериму
и беди? Чуьни пишейтуь, эз комин-
жо оморей, эз коми хорини туь ве эз
коми гъэйми туь?»
9 «ГIивринуьм ме», – жогьоб до у
угьоре, – «Эз АДОНОЙ-Худой асму
терсиренуьм, комики дерьёгь не
хуьшгире офиррригьо».
10 Гьечи омбар сэхд терсирет одо-
мигьо ве гуфдируьт э у: «И чуь *гIовуне*
кори сохдей туь?» Чуьнки дануьсдуьт
одомигьо, ки эз пушой АДОНОЙ
эдее вирихде у, чуьнки *у хуьшденью*
мэгIлуьм сохденбу э угьо.
11 Песде пуьрсируьт эз у: «Чуьтам
бошим э туьревоз, дерьёгь эриму хо-
муш бу?» Чуьнки шар дерьёгь диеш
эдее гужлуь биренбу.
12 Жогьоб до *Юно* э угьо: «Вегирит,
дешенит мере э дерьёгь, ве хомуш
мибу дерьёгь эришму; чуьнки дануьс-

* **1.7** *чуьп:* гьер бэхшвегир денорени чуь бисдо эз гьисдигьой эн хуьшде, э гьер коми бисдо гьоб, песде гьобе шувундени ве суьфде вегирде биёвгьо, у чи бурмундени э сереботи эн ки оморигe и тэхсиркори э сер энугьо.

Tarşiş, əz puşoy ADONOY.
4 Umohoy, ADONOY ə dəryoh
vəxüzünd kələ kulok, və ADONOY ə
dəryoh zurboyə şar, yəkəm mundənbu
əri gəmi xürd birə. 5 Tərsirüt gəmiçiho
və dəşənd hər mərd ə xudoy xüşdə; və
dəşəndüt ə gəmi vəbirütho çihorə ə
dəryoh əri *gəmi* suk birə. Ommo Yuno
furomo ə dorun gəmi, dəgəşd xisi.
6 Sərvor gəmi künd bisdo ə kin ənu,
və gufdi: «Tü, əri çü xisirəy? Vəxiz,
minət sox ə Xudoytü, bəlkəm yəzuğ
omo Xudorə ə imu və puç niboşim».
7 Gufdirüt gəmiçiho dü əyəki:
«Biyoyt çüp* dəşənim və danim ə
sərəboti, kominimunigə omoriho i bədi
ə sərimu». Çüp dəşəndüt, çüp ofdo ə sər
Yuno.
8 Pəsdə unəgürə gufdirüt ə u:
«Xosdənim məhlüm di ə imu, ə sərəboti
ən çü kortü omori ə sərimu i bədi? Çüni
pişəytü, əz kominco omorəy, əz komi
xorini tü və əz komi ğəymi tü?»
9 «Ḩivrinüm mə», cohob do u uhorə,
«Əz ADONOY-Xudoy asmu tərsirənüm,
komiki dəryoh nə xüşgirə ofirriho».
10 Həçi ombar səxd tərsirət odomiho
və gufdirüt ə u: «I çü *ḩovunə* kori soxdəy
tü?» Çünki danüsdüt odomiho, ki əz
puşoy ADONOY ədəyə virixdə u, çünki
u xüşdənyü məhlüm dorənbu ə uho.
11 Pəsdə pürsirüt əzu: «Çütam boşim
ə türəvoz, dəryoh ərimu xomuş bu?»
Çünki şar dəryoh diyəş ədəyə guclü
birənbu.
12 Cohob do *Yuno* ə uho: «Vəgirit,
dəşənit mərə ə dəryoh, və xomuş imbu
dəryoh ərişmu; çünki danüsdənüm mə,
ki əz sərəboti mə omori i zurboyə şar

*1.7 çüp: hər baxşvəgir dənorəni çü bisdo əz hisdihoy ən xüşdə, ə hər komi bisdo ğob, bəğdo ğobə şuvundəni və süfdə vəgirdə biyovho, u çi burbundəni ə sərəboti ən ki omorigə i təxsirkori ə sər ənuho.

АДОНОЈ.
4 Умоһој, АДОНОЈ ә дәрјоһ вәхүзүнд
кәлә кулок, вә бисдо ә дәрјоһ зурбојә
шар, јәкәм мундәнбу әри кәми хүрд
бирә. 5 Тәрсирүт кәмичиһо вә дәшәнд
һәр мәрд ә худој хүшдә; вә дәшәндүт
ә кәми вәбирүтһо чиһорә ә дәрјоһ әри
кәми сук бирә. Оммо Јуно фуромо ә
дорун кәми, дәкәшд хиси.
6 Сәрвор кәми күнд бисдо ә кин әну,
вә куфди: «Тү, әри чү хисирәј? Вәхиз,
минәт сох ә Худојтү, бәлкәм јәзуг омо
Худорә ә иму вә пуч нибошим».
7 Куфдирүт кәмичиһо дү әјәки:
«Бијојт чүп* дәшәним вә даним ә
сәрәботи, коминимуникә омориһо и
бәди ә сәриму». Чүп дәшәндүт, чүп
офдо ә сәр Јуно.
8 Пәсдә унәкүрә куфдирүт ә
у: «Хосдәним мәһлүм ди ә иму, ә
сәрәботи ән чү кортү омори ә сәриму
и бәди? Чүни пишәјтү, әз коминчо
оморәј, әз коми хорини тү вә әз коми
гәјми тү?»
9 «Һивринүм мә», чоһоб до у
уһорә, «Әз АДОНОЈ-Худој асму тәрси-
рәнүм, комики дәрјоһ нә хүшкирә
офирриһо».
10 Һәчи омбар сәхд тәрсирәт
одомиһо вә куфдирүт ә у: «И чү *һовунә*
кори сохдәј тү?» Чүнки данүсдүт
одомиһо, ки әз пушој АДОНОЈ әдәјә
вирихдә у, чүнки *у хүшдәнјү* мәһлүм
дорәнбу ә уһо.
11 Пәсдә пүрсирүт әзу: «Чүтам
бошим ә түрәвоз, дәрјоһ әриму хомуш
бу?» Чүнки шар дәрјоһ дијәш әдәјә
кучлү бирәнбу.
12 Чоһоб до *Јуно* ә уһо: «Вәкирит,
дәшәнит мәрә ә дәрјоһ, вә хомуш имбу
дәрјоһ әришму; чүнки данүсдәнүм
мә, ки әз сәрәботи мә омори и зурбојә

* 1.7 Чүп: һәр бәхшвәкир дәнорәни чү бисдо әз һисдиһој ән хүшдә, ә һәр коми бисдо гоб, бәгдә гобә шувундәни вә сүфдә вәкирдә бијовһо, у чи бурбундәни ә сәрәботи ән ки оморикә и тәхсиркори ә сәр әнуһо.

הֵטִיל רֽוּחַ־גְּדוֹלָה אֶל־הַיָּם וַיְהִי
סַֽעַר־גָּדוֹל בַּיָּם וְהָאֳנִיָּה חִשְּׁבָה
לְהִשָּׁבֵֽר׃ 5 וַיִּֽירְאוּ הַמַּלָּחִים וַֽיִּזְעֲקוּ
אִישׁ אֶל־אֱלֹהָיו וַיָּטִלוּ אֶת־הַכֵּלִים
אֲשֶׁר בָּאֳנִיָּה אֶל־הַיָּם לְהָקֵל מֵעֲ־
לֵיהֶם וְיוֹנָה יָרַד אֶל־יַרְכְּתֵי הַסְּפִי־
נָה וַיִּשְׁכַּב וַיֵּרָדַֽם׃ 6 וַיִּקְרַב אֵלָיו
רַב הַחֹבֵל וַיֹּאמֶר לוֹ מַה־לְּךָ נִרְדָּם
קוּם קְרָא אֶל־אֱלֹהֶיךָ אוּלַי יִתְעַשֵּׁת
הָאֱלֹהִים לָנוּ וְלֹא נֹאבֵֽד׃ 7 וַיֹּאמְרוּ
אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ לְכוּ וְנַפִּילָה גוֹרָלוֹת
וְנֵדְעָה בְּשֶׁלְּמִי הָרָעָה הַזֹּאת לָנוּ
וַיַּפִּלוּ גּוֹרָלוֹת וַיִּפֹּל הַגּוֹרָל עַל־
יוֹנָֽה׃ 8 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הַגִּֽידָה־נָּא
לָנוּ בַּאֲשֶׁר לְמִי־הָרָעָה הַזֹּאת לָנוּ
מַה־מְּלַאכְתְּךָ וּמֵאַיִן תָּבוֹא מָה
אַרְצֶךָ וְאֵֽי־מִזֶּה עַם אָֽתָּה׃ 9 וַיֹּאמֶר
אֲלֵיהֶם עִבְרִי אָנֹכִי וְאֶת־יְהוָה
אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲנִי יָרֵא אֲשֶׁר־עָשָׂה
אֶת־הַיָּם וְאֶת־הַיַּבָּשָֽׁה׃ 10 וַיִּֽירְאוּ
הָֽאֲנָשִׁים יִרְאָה גְדוֹלָה וַיֹּאמְרוּ
אֵלָיו מַה־זֹּאת עָשִׂיתָ כִּֽי־יָדְעוּ
הָאֲנָשִׁים כִּֽי־מִלִּפְנֵי יְהוָה הוּא בֹרֵחַ
כִּי הִגִּיד לָהֶֽם׃ 11 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו
מַה־נַּעֲשֶׂה לָּךְ וְיִשְׁתֹּק הַיָּם מֵעָלֵי־
נוּ כִּי הַיָּם הוֹלֵךְ וְסֹעֵֽר׃ 12 וַיֹּאמֶר

фографию, так чтобы отличить тот древний народ от современного, характеризующегося соответствующими словами «Палестина, палестинец».)
* **1:7** *чуьп* (жребий): каждый участник клал какой-нибудь принадлежащий ему предмет в какую-либо емкость, затем емкость встряхивали и доставали один из предметов. Что

денуьм ме, ки эз сереботи ме омори и
зурбое шар дерьёгь э серишму».
13 Генеш у одомигьо сэхд гьэлэгь
золуьт эри вогощде э хуьшги, оммо
недануьсдуьт, чуьнки шар дерьёгь
диеш гужлуь бисдо э гьэршуй энугьо.
14 Руй бисдорут э АДОНОЙ ве хьэрой
сохдут: «Жон ОФИРРЭГОР, минет со-
хденим э Туь, пуч небошим э серебо-
ти жун эни одоми. ГIовун эн тэхсир-
суьзе хун мевени э сериму, чуьнки
Туь, АДОНОЙ, мисохи Туьре воисде-
ре хуно». 15 Гьово гирдуьт Юноре ве
шендуьт э дерьёгь, ве хомуш бисдо
дерьёгь эз хьуьрш хуьшде. 16 Э гьечи-
ревоз э келе сегьмевоз терсируьт у
одомигьо эз АДОНОЙ, ве гьурбу со-
хдуьт эри АДОНОЙ ве гирдуьт нидир-
гьо.

2

Тефилой эн Юно

1 Фуьрсо АДОНОЙ е кит* Юноре
фуберуь гуфдире. Домунд Юно э шуь-
гьэм эн кит се руз ве се шев. 2 Минет
хосд Юно эз АДОНОЙ, Худой хуьшде,
эз *дорун* шуьгьэм эн кит, 3 ве гуфди*:
«Огол зеруьм ХУДОРЭ э тенге
беде рузме,
Ве жогьоб до мере;
Эз *дорун* шуьгьэм Шеоли* шивен
зеруьм,

* **2.1** *Кит:* хьэрф бэхьэрф, «келе жэгI», е небуге «келе хьэйвон дерьёгьи» (дениш Песойгофире).
* **2:3** Тефило хундей Юно э шуьгьэм кит, сер гирдени эз инжо. Э тефилой хунде Юно нуьвуьсдеи, ки у сер гирди тефилой хуьшдере, юре э дерьёгь дешенде бэгьдо, гье э у догьдогьэ ю э батмиш биреки: у ю «гьолок бисдоки» (2:8), Юно не поюнденбу тефилой хуьшдере. Иму дануьсденим ки у муьрди гуфдире, оммо муьрденбу жендек эну, нешумою мунденбу. Э кими гофгьо гуьре, у гуфдиренигьо э тафилою (дениш 2:3-10).
* **2.3** *Шеол:* и гоф гьисди эз нуьвуьсдеигьой нуьвуьсдейигьой Танах, гьисди и жиге, эже дебиренуьтге нешумогьой муьрдегьо, гузет сохденуьтгьо руз дивуне. Шеол белкем гьисди

dəryoh ə sərişmu».
13 Gənəş u odomiho səxd ğələğ zərüt
əri vogordə ə xüşgi, ommo nədanüsdüt,
çünki şar dəryoh diyəş guclü bisdo
ə ğərşuy ənuho. 14 Ruy bisdorut ə
ADONOY və həroy dəşəndüt: «Con
OFİRRƏQOR, minət soxdənim ə Tü,
puç nəboşim ə sərəboti cun əni odo-
mi. Ḩovun ən təxsirsüzə xun məvəni
ə sərimu, çünki Tü, ADONOY, misoxi
imboşi Türə voisdərə xuno». 15 Hovo
girdüt Yunorə və şəndüt ə dəryoh, və
xomuş bisdo dəryoh əz hürş xüşdə. 16 Ə
haçirəvoz ə kələ səhməvoz tərsirüt u
odomiho əz ADONOY, və ğurbuni dorut
əri ADONOY və girdüt nidirho.

2

Təfiloy ən Yuno

1 Fürso ADONOY yə balina* Yunorə
fubərü gufdirə. Domund Yuno ə şüğəm
ən balina sə ruz və sə şəv. 2 Minət xosd
Yuno əz ADONOY, Xudoy xüşdə, əz *do-
run* şüğəm ən balina, 3 və gufdi*:
«Ogol zərüm XUDORƏ ə təngə
bədə ruzmə,
Və cohob do mərə;
Əz *dorun* şüğəm Şəoli* şivən zərüm,

* 2.1 *Balina (kit)*: hərf-bəhərf, «kələ caḩ», yə nəbugə «kələ həyvon dəryohi» (dəniş Pəsoygofirə).
* 2.3 Təfilo xundəy Yuno ə şüğəm balina, sər girdəni əz inco. Ə təfiloy xundə Yuno nüvüsdəi, ki u sər girdi təfiloy xüşdərə, yürə ə dəryoh dəşəndə bəğdo, hə ə u doğdoğə yü ə batmiş birəki: u yü «holok bisdoki» (2:8), Yuno nə poyundənbu təfiloy xüşdərə. Imu danüsdənim ki u mürdi gufdirə, ommo mürdənbu cəndək ənu, nəşumoyü mundənbu. Ə kimi gofho giro, u gufdirəniho ə tafiloyü (dəniş 2:3-10).
* 2.3 *Şeol*: i gof hisdi əz nüvüsdəihoy Tanax, hisdi i cigə, əcə dəbirənütgə nəşumohoy mürdəho, guzət soxdənütho ruz divunə. Şeol bəlkəm hisdi ğovrə, əcə dərigə məit.

шар дәрјоһ ә сәришму».
13 Кәнәш у одомиһо сәхд гәләг
зәрүт әри вокордә ә хүшки, оммо
нәданүсдүт, чүнки шар дәрјоһ дијәш
кучлү бисдо ә гәршуј әнуһо. 14 Руј
бисдорут ә АДОНОЈ вә һәроj дәшәндүт:
«Чон ОФИРРӘКОР, минәт сохдәним
ә Тү, пуч нәбошим ә сәрәботи чун
әни одоми. Һовун ән тәхсирсүзә хун
мәвәни ә сәриму, чүнки Тү, АДОНОЈ,
мисохи имбоши Түрә воисдәрә хуно».
15 Һово кирдүт Јунорә вә шәндүт ә
дәрјоһ, вә хомуш бисдо дәрјоһ әз һүрш
хүшдә. 16 Ә һәчирәвоз ә кәлә сәһмәвоз
тәрсирүт у одомиһо әз АДОНОЈ, вә
гурбуни дорут әри АДОНОЈ вә кирдүт
нидирһо.

2

Тәфилој ән Јуно

1 Фүрсо АДОНОЈ јә кит* Јунорә
фубәрү куфдирә. Домунд Јуно ә
шүгәм ән кит сә руз вә сә шәв. 2 Минәт
хосд Јуно әз АДОНОЈ, Худој хүшдә, әз
дорун шүгәм ән кит, 3 вә куфди*:
«Окол зәрүм ХУДОРӘ ә тәнкә
бәдә рузмә,
Вә чоһоб до мәрә;
Әз *дорун* шүгәм Шәоли* шивән

* 2.1 *Кит*: һәрф-бәһәрф, «кәлә чаһ», јә нәбукә «кәлә һәјвон дәрјоһи» (дәниш Пәсојкофирә).
* 2.3 Тәфило хундәј Јуно ә шүгәм кит, сәр кирдәни әз инчо. Ә тәфилој хундә Јуно нувүсдәи, ки у сәр кирди тәфилој хүшдәрә, јүрә ә дәрјоһ дәшәндә бәгдә, һә ә у догдогә јү ә батмиш бирәки: у јү «һолок бисдоки» (2:8), Јуно нә појундәнбу тәфилој хүшдәрә. Иму данүсдәним ки у мүрди куфдирә, оммо мүрдәнбу чәндәк әну, нәшумојү мундәнбу. Ә кими кофһо киро, у куфдирәниһо ә тафилојү (дәниш 2:3-10).
* 2.3 *Шеол*: и коф һисди әз нувүсдәиһој Танах, һисди и чикә, әчә дәбирәнүткә нәшумоһој мүрдәһо, кузәт сохдәнүтһо руз дивунә. Шеол бәлкәм һисди говрә, әчә дарикә мәит.

אֲלֵיהֶם שָׂאוּנִי וַהֲטִילֻנִי אֶל־הַיָּם
וְיִשְׁתֹּק הַיָּם מֵעֲלֵיכֶם כִּי יוֹדֵעַ אָנִי
כִּי בְשֶׁלִּי הַסַּעַר הַגָּדוֹל הַזֶּה עֲלֵי־
כֶֽם׃ 13 וַיַּחְתְּרוּ הָאֲנָשִׁים לְהָשִׁיב
אֶל־הַיַּבָּשָׁה וְלֹא יָכֹלוּ כִּי הַיָּם הוֹלֵךְ
וְסֹעֵר עֲלֵיהֶֽם׃ 14 וַיִּקְרְאוּ אֶל־יְהוָה
וַיֹּאמְרוּ אָנָּה יְהוָה אַל־נָא נֹאבְדָה
בְּנֶפֶשׁ הָאִישׁ הַזֶּה וְאַל־תִּתֵּן עָלֵינוּ
דָּם נָקִיא כִּֽי־אַתָּה יְהוָה כַּאֲשֶׁר
חָפַצְתָּ עָשִֽׂיתָ׃ 15 וַיִּשְׂאוּ אֶת־יוֹנָה
וַיְטִלֻהוּ אֶל־הַיָּם וַיַּעֲמֹד הַיָּם מִזַּעְ־
פּֽוֹ׃ 16 וַיִּֽירְאוּ הָאֲנָשִׁים יִרְאָה גְדוֹ־
לָה אֶת־יְהוָה וַיִּֽזְבְּחוּ־זֶבַח לַֽיהוָה
וַֽיִּדְּרוּ נְדָרִֽים׃

2

1 וַיְמַן יְהוָה דָּג גָּדוֹל לִבְלֹעַ אֶת־
יוֹנָה וַיְהִי יוֹנָה בִּמְעֵי הַדָּג שְׁלֹשָׁה
יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לֵילֽוֹת׃ 2 וַיִּתְפַּלֵּל
יוֹנָה אֶל־יְהוָה אֱלֹהָיו מִמְּעֵי הַדָּגָֽה׃
3 וַיֹּאמֶר קָרָאתִי מִצָּרָה לִי אֶל־
יְהוָה וַֽיַּעֲנֵנִי מִבֶּטֶן שְׁאוֹל שִׁוַּעְתִּי

касается моряков, то они хотели узнать то, что знал только Бог – кто был человек, на которого Бог разгневался.
* **2:1** *Кит*: дословно «большая рыба» или «большое морское животное» (см. *Послесловие*).
* **2:3** Здесь начинается молитва Ионы из чрева кита. В своей молитве Иона пишет, что он начал свою молитву после того, как был сброшен за борт, как раз перед тем, как он утонул; в то время, когда он «изнемогал» (2:8), Иона продолжал свою молитву. Мы знаем, что он умер из-за определенных слов, которые он употребляет в своей молитве (см. примечания 2:3-10).
* **2.3** *Шеол*: древнееврейское слово, означающее место, где находятся мертвые,

Ве Туь шиновусди сесмере.
4 Туь дешенди мере э лугъондигъо,
Э гъэргъигьой дерьёгъ;
Шэх-шэхэй гIовгъо ведебуррируьт
мере,
Гьемме шаргъо-лепуьргьой-Туь
гирощдут эз серме.
5 Ме гуфдируьм:
‹Оворе-пергенде сохде оморем эз
пушой чумгьой-Туь!
Оммо гене мивинуьм ме
Э Битемигъдош-Туьре!›
6 ГIовгъо те жунме сигъмиш
сохдет мере*,
Гъэргъи ведебурруьт
иловлеймере,
Савзегьой дерьёгъ пичируьт э
серме.
7 Те биней догъгъо фуроморум,
Э хори, эн кини дергъо килит
заруьтгъо э песойме
гьемишелуьгъ*;
Оммо Туь ведеберди жунмере эз
чол гIэжели*,
АДОНОЙ, Худойме.
8 Жунме гьолок бисдоки*,
ХУДОРЭ э ёр овурдум,
Ве омо тефилойме э пушой-Туь,
Э Битемигъдош-Туь.
9 *Бовор сохдегоргъо э дургуне
худолегъо,
Терг сохдет дузе рэхь хушдере;

гьовре, эже дериге меит.

* **2.6** *«ГIовгъо те жунме сигъмиш сохдет мере»*, енебуге *«ГIовгъо те зиндегуниме сигъмиш сохдет мере»*.

* **2.7** *«дергъо килит зеруьтгъо э песойме гьемишелуьгъ»:* и чигъреt кор бирени эри дервозей муьрдеи э Иов 38:17, ЕшэгIиёгъу 38:10; МэгIнигъо 9:14 (9:13 э зугъунгьой азербойжони ве ингилиси); 107:18 (106:18 э зугъун уриси).

* **2.7** *Эз чол:* и меселе омбаре вэхд гуфдире оморе э Танах, е нумигере хуно эри Шеол, эри жигей муьрдегъо; дениш Иов 33:28; МэгIнигъо 16:10 (15:10 э зугъун уриси); 30:2-3 (29:3-4 э зугъун уруси).

* **2.8** *«Жунме гьолок бисдоки»*: э ёр Юно мунди чуьдам у хунденбуге тефилоре эз сер суьфде, гье э у бэгIдо ю э батмиш биреки.

* **2.9-10** И дуь, песини широгъо гьисди шогьоди эн Юно эри доре хундегоргъо. Инжире варасиреи эн Юно, песде э ю кори сохденге

Və Tü şinovusdi səsmərə.
4 Tü dəşəndi mərə ə luğondiho,
Ə ğərğihoy dəryoh;
Şəx-şəxəy ḩovho vədəburrirüt
mərə,
Həmmə şarho-ləpürhoy-Tü giroşdut
əz sərmə.
5 Mə gufdirüm:
‹Ovorə-pərgəndə soxdə omorəm əz
puşoy çumhoy-Tü!
Ommo gənə mivinüm mə
Ə Bitəmiğdoş-Türə!›
6 Ḩovho tə cunmə siğmiş soxdət
mərə*,
Ğərği vədəburrüt ilovləymərə,
Savzəhoy dəryoh piçirüt ə sərmə.
7 Tə binəy doğho furomorum,
Ə xori, ən kini dərho kilit zərütho ə
pəsoymə həmişəlüg*;
Ommo Tü vədəbərdi cunmərə əz
çol ḩəcəli*,
ADONOY, Xudoymə.
8 Cunmə holok bisdoki*,
XUDORƏ ə yor ovurdum,
Və omo təfiloymə ə puşoy-Tü,
Ə Bitəmiğdoş-Tü.
9 *Bovor soxdəgorho ə durgunə
xudoləho,
Tərg soxdət duzə rəħ xuşdərə;

* 2.6 *«Ḩovho tə cunmə siğmiş soxdət mərə»*, yənəbugə *«Ḩovho tə zindəgunimə siğmiş soxdət mərə»*.

* 2.7 *«dərho kilit zərütho ə pəsoymə həmişəlüg»*: i çihrət kor birəni əri dərvozəy mürdəi ə İov 38:17, Yəşəḩiyohu 38:10; Məḩniho 9:14 (9:13 ə zuhunhoy azerboyconi və ingilisi); 107:18 (106:18 ə zuhun urisi).

* 2.7 *Əz çol*: i məsələ ombarə vəxd gufdirə omorə ə Tanax, yə numigərə xuno əri Şeol, əri cigəy mürdəho; dəniş Iov 33:28; Məḩniho 16:10 (15:10 ə zuhun urusi); 30:2-3 (29:3-4 ə zuhun urusi).

* 2.8 *«Cunmə holok bisdoki»*: ə yor Yuno mundi çüdam u xundənbugə təfilorə əz sər süfdə, hə ə u bəḩdo yü ə batmiş birəki.

* 2.9-10 I dü, pəxini şiroho (stixi) hisdi şohodi ən Yuno əri dorə xundəgorho. Incirə varasirəi ən Yuno, pəsdə ə yü kori soxdəngə din ən Xudo, ə ḩəcəl ovurdiho urə və rəħm ən Xudo vogordundi-

зəрүм,
Вə Тү шиновусди сəсмəрə.
4 Тү дəшəнди мəрə ə лугондиһо,
Ə гəргиһој дəрјоһ;
Шəх-шəхəј ḩовһо вəдəбуррирүт
мəрə,
һəммə шарһо-лəпүрһој-Тү
кирощдут əз сəрмə.
5 Мə куфдирүм:
‹Оворə-пəркəндə сохдə оморəм əз
пушој чумһој-Тү!
Оммо кəнə мивинүм мə
Ə Битəмигдош-Түрə!›
6 ḩовһо тə чунмə сигмиш сохдəт
мəрə*,
Гəрги вəдəбуррүт иловлəјмəрə,
Савзəһој дəрјоһ пичирүт ə сəрмə.
7 Тə бинəј догһо фуроморум,
Ə хори, əн кини дəрһо
килит зəрүтһо ə пəсојмə
һəмишəлүк*;
Оммо Тү вəдəбəрди чунмəрə əз
чол ḩəчəли*,
АДОНОЈ, Худојмə.
8 Чунмə һолок бисдоки*,
ХУДОРƏ ə јор овурдум,
Вə омо тəфилојмə ə пушој-Тү,
Ə Битəмигдош-Тү.
9 *Бовор сохдəкорһо ə дуркунə
худолəһо,

* 2.6 *«ḩовһо тə чунмə сигмиш сохдəт мəрə»*, јəнəбукə *«ḩовһо тə зиндəкунимə сигмиш сохдəт мəрə»*.

* 2.7 *«...дəрһо килит зəрүтһо ə пəсојмə һəмишəлүк»*: и чиһрəт кор бирəни əри дəрвозəј мүрдəи ə Иов 38:17, Јəшəḩијоһу 38:10; Мəḩниһо 9:14 (9:13 ə зуһунһој азəрбајчони вə инкилиси); 107:18 (106:18 ə зуһун уруси).

* 2.7 *Əз чол*: и мəсəлə омбарə вəхд куфдирə оморə ə Танах, јə нумикəрə хуно əри Шеол, əри чикəј мүрдəһо; дəниш Иов 33:28; Мəḩниһо 16:10 (15:10 ə зуһун уруси); 30:2-3 (29:3-4 ə зуһун уруси).

* 2.8 *«Чунмə һолок бисдоки»*: ə јор Јуно мунди чүдам у хундəнбукə тəфилорə əз сəр сүфдə, һə ə у бəгдə јү ə батмиш бирəки.

* 2.9-10 И дү, пəхини широһо (стихи) һисди шоһоди əн Јуно əри дорə хундəкорһо. Инчирə варасирəи əн Јуно, пəсдə ə јү кори сохдəнкə дин əн Худо, ə ḩəчəл овурдиһо урə вə рəḩм

שָׁמַעְתָּ קוֹלִי׃ 4 וַתַּשְׁלִיכֵנִי מְצוּלָה
בִּלְבַב יַמִּים וְנָהָר יְסֹבְבֵנִי כָּל־
מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ׃ 5 וַאֲנִי
אָמַרְתִּי נִגְרַשְׁתִּי מִנֶּגֶד עֵינֶיךָ אַךְ
אוֹסִיף לְהַבִּיט אֶל־הֵיכַל קָדְשֶׁךָ׃
6 אֲפָפוּנִי מַיִם עַד־נֶפֶשׁ תְּהוֹם יְסֹ־
בְבֵנִי סוּף חָבוּשׁ לְרֹאשִׁי׃ 7 לְקִצְבֵי
הָרִים יָרַדְתִּי הָאָרֶץ בְּרִחֶיהָ בַעֲדִי
לְעוֹלָם וַתַּעַל מִשַּׁחַת חַיַּי יְהוָה
אֱלֹהָי׃ 8 בְּהִתְעַטֵּף עָלַי נַפְשִׁי אֶת־
יְהוָה זָכָרְתִּי וַתָּבוֹא אֵלֶיךָ תְּפִלָּתִי
אֶל־הֵיכַל קָדְשֶׁךָ׃ 9 מְשַׁמְּרִים
הַבְלֵי־שָׁוְא חַסְדָּם יַעֲזֹבוּ׃ 10 וַאֲנִי

ожидающие Судного дня; Шеол может также означать склеп или могилу, где лежит тело.

* **2.6** *«ГIовгъо те жунме сигъмиш сохдет мере»* (или «Вода объяла меня до смерти»), дословно: *«Воды объяли меня до души моей»*. «Душа» относится к жизни человека, поэтому это слово часто переводится как «жизнь».

* **2.7** *«...эн кини дергъо килит заруьт э песойме гьемишелуьг»* («Чьи ворота закрылись за мной навсегда»), этот образ используется для ворот смерти в Иов 38:17; Исаия 38:10; Псалом 9:14 (9:13 на азербайджанском и английском языках); Псалом 106:18 (107:18 на древнееврейском, азербайджанском и английском языках).

* **2.7** *«эз чол гIэжел»*, этот термин, («из ямы») часто используется в Танахе как другое название для Шеола, места, где находятся мертвые; см. Иов 33:28; Псалом 15:10 (16:10 на древнееврейском, азербайджанском и английском языках), 29:3-4 (30:2-3 на древнееврейском, азербайджанском и и английском языках).

* **2.8** *«Жунме гьолок бисдоки»*, дословно: «Когда моя душа изнемогала». Иона помнит, как он молился вначале, как раз перед тем, как он утонул.

* **2.9-10** Эти два последних стиха являются свидетельствованием Ионы своим читателям.

10 Оммо ме тэгIриф доре-доре,
Гъурбуни миёрум эри Туь;
Гиьрде нидирмере э жиге миёрум;
Хилоси эз ХУДОИ*!»

11 Буйругъ до ХУДО э кит, ве у бедешенд шени Юноре э хуьшги.

3

Юно новиети сохдени э Нинви

1 Песде бисдо гоф АДОНОЙ э Юно дуьимуьн гиле, ве гуфди: 2 «Вэхиз, бура э Нинви*, э келе шегьер, ве новиети сох эри энугъо новиетире, Ме э туь гуфдиремгьоре хуно».
3 Вэхуьшд Юно ве рафд э Нинви, э гоф АДОНОЕВОЗ. Нинви бу келе шегьер эн Худо, дуразию се рузине рэхь бу. 4 Сер гирд Юно эри гешде э шегьер е рузине рэхьэ ве новиети сохде-сохде, ве гуфди: «Эз чуьл рузиге бэгъдо Нинви хэребе сохде миёв». 5 Бовор сохдут одомигьой эн Нинви э Худо, тэгIнит гирдуьт, геймиш бисдорут э жундуре парталгъо, эз келе те чуьклешу.
6 И хэбер раси э падшогъ эн Нинви, ве уш вэхуьшд эз тэхт хуьшде, векенд эз тен хуьшде парталгьой падшогьире, геймиш вокурд бисдо э жундуригъо ве нуьшд э сер хокистер. 7 Буйругъ до, *мэгIлуьм сохд* э Нинви, гьечи: «Эз нуминей падшогъ не эн ённуьшигьою: ‹Не одоми не молгъэре, гьем дуьруьждгъо, гьемиге хирдегъо, гьичиш мэхурутгу, э нэхир берде меёвтгу, гIовиш

дин эн Худо, э гIэжел овурдигъо уре ве рэхьм эн Худо вогордундигъо уре э зиндегуни песде ведировундигъо э гъирогъ дерьёгъ э кумеки эн «келе жэгIэвоз».

* **2.10** *«Хилоси эз Худои»:* гьемчуьн дениш МэгIнигъо 3:9 (3:8 э зугъунгьой азербойжони ве ингилиси); ЕшэгIиёгъу 43:11; 45:15-17.* 3:2, Нинви (Ниневия): дениш шэгIрноме 1:2.

* **3.2** *Нинви:* дениш шегьрноме 1:2.*

10 Ommo mə təḩrif dorə-dorə,
Ğurbuni miyorum əri Tü;
Girdə nidirmərə ə cigə miyorum;
Xilosi əz XUDOI!»*

11 Buyruğ do XUDO ə balina*, və u vədəşənd-şənd Yunorə ə xüşgi.

3

Yuno noviyəti soxdəni ə Ninvi

1 Pəsdə bisdo gof ADONOY ə Yuno düyümün gilə, və gufdi: 2 «Vəxiz, bura ə Ninvi*, ə kələ şəhər, və noviyəti sox əri ənuho noviyətirə, Mə ə tü gufdirəmhorə xuno».
3 Vəxüşd Yuno və rafd ə Ninvi, ə gof ADONOYƏVOZ. Ninvi bu kələ şəhər ən Xudo, duraziyü sə ruzinə rəħ bu. 4 Sər gird Yuno əri gəşdə ə şəhər yə ruzinə rəhə və noviyəti soxdə-soxdə, və gufdi: «Əz çül ruzigə bəğdo Ninvi xərəbə soxdə miyov». 5 Bovor soxdut odomihoy ən Ninvi ə Xudo, təḩnit girdüt, gəymiş bisdorut ə cundurə partalho, əz kələ tə çükləşu.
6 I xəbər rasi ə parçoh ən Ninvi, və uş vəxüşd əz təxt xüşdə, vəkənd əz tən xüşdə partalhoy parçohirə, vokurd bisdo ə cunduriho və nüşd ə sər xokistər. 7 Buyruğ do, *məḩlüm soxd* ə Ninvi, həçi: «Əz numinəy parçoh nə ən yonnüşihoyü: ‹Nə odomi nə molğərə, həm dürücdho, həmigə xirdəho, hiçiş

ho urə ə zindəguni pəsdə vədirovundiho ə ğiroğ dəryoh ə kuməki ən «kələ cəḩəvoz».

* 2.10 «Xilosi əz Xudoi»: həmçün dəniş Məḩniho 3:9 (3:8 ə zuhunhoy azerboyconi və ingilisi); Yəşəḩiyohu 43:11; 45:15-17.

*3.2 Ninvi (Ниневиуе): dəniş şəhrnomə 1:2.

Тəрк сохдəт дузə рəḩ хушдəрə;
10 Оммо мə тəḩриф дорə-дорə,
Гурбуни мијорум əри Тү;
Кирдə нидирмəрə ə чикə мијорум;
Хилоси əз ХУДОИ!»*

11 Бујруг до ХУДО ə кит, вə у вəдəшəнд-шəнд Јунорə ə хүшки.

3

Јуно новијəти сохдəни ə Нинви

1 Пəсдə бисдо коф АДОНОЈ ə Јуно дүјүмүн килə, вə куфди: 2 «Вəхиз, бура ə Нинви*, ə кəлə шəһəр, вə новијəти сох əри əнуһо новијəтирə, Мə ə тү куфдирəмһорə хуно».
3 Вəхүшд Јуно вə рафд ə Нинви, ə коф АДОНОЈƏВОЗ. Нинви бу кəлə шəһəр əн Худо, дуразијү сə рузинə рəḩ бу. 4 Сəр кирд Јуно əри кəшдə ə шəһəр јə рузинə рəḩə вə новијəти сохдə-сохдə, вə куфди: «Əз чүл рузикə бəгдə Нинви хəрəбə сохдə мијов». 5 Бовор сохдут одомиһој əн Нинви ə Худо, тəḩнит кирдүт, кəјмиш бисдорут ə чундурə парталһо, əз кəлə тə чүклəшу.
6 И хəбəр раси ə парчоһ əн Нинви, вə уш вəхүшд əз тəхт хүшдə, вəкəнд əз тəн хүшдə парталһој парчоһирə, вокурд бисдо ə чундуриһо вə нүшд ə сəр хокистəр. 7 Бујруг до, *мəḩлүм сохд* ə Нинви, һəчи: «Əз нуминəј парчоһ нə əн јоннүшиһојү: ‹Нə одоми нə молгəрə, һəм дүрүчдһо, һəмикə хирдəһо, һичиш мəхурутку, ə нəхир

əн Худо вокордундиһо урə ə зиндəкуни пəсдə вəдировундиһо ə гирог дəрјоһ ə кумəки əн «кəлə чəḩəвоз».

* 2.10 «Хилоси əз Худои»: һəмчүн дəниш Мəḩниһо 3:9 (3:8 ə зуһунһој азəрбајчони вə инкилиси); Јəшəḩијоһу 43:11; 45:15-17.

*3.2 Нинви (Нинəвијə): дəниш шəһрномə 1:2.

בְּקוֹל תּוֹדָה אֶזְבְּחָה־לָּךְ אֲשֶׁר
נָדַרְתִּי אֲשַׁלֵּמָה יְשׁוּעָתָה לַיהוָה׃ ס
11 וַיֹּאמֶר יְהוָה לַדָּג וַיָּקֵא אֶת־יוֹנָה
אֶל־הַיַּבָּשָׁה׃ פ

3

1 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־יוֹנָה שֵׁנִית
לֵאמֹר׃ 2 קוּם לֵךְ אֶל־נִינְוֵה הָעִיר
הַגְּדוֹלָה וּקְרָא אֵלֶיהָ אֶת־הַקְּרִיאָה
אֲשֶׁר אָנֹכִי דֹּבֵר אֵלֶיךָ׃ 3 וַיָּקָם
יוֹנָה וַיֵּלֶךְ אֶל־נִינְוֵה כִּדְבַר יְהוָה
וְנִינְוֵה הָיְתָה עִיר־גְּדוֹלָה לֵאלֹהִים
מַהֲלַךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים׃ 4 וַיָּחֶל יוֹנָה
לָבוֹא בָעִיר מַהֲלַךְ יוֹם אֶחָד וַיִּקְרָא
וַיֹּאמַר עוֹד אַרְבָּעִים יוֹם וְנִינְוֵה נֶהְ־
פָּכֶת׃ 5 וַיַּאֲמִינוּ אַנְשֵׁי נִינְוֵה בֵּא־
לֹהִים וַיִּקְרְאוּ־צוֹם וַיִּלְבְּשׁוּ שַׂקִּים
מִגְּדוֹלָם וְעַד־קְטַנָּם׃ 6 וַיִּגַּע הַדָּבָר
אֶל־מֶלֶךְ נִינְוֵה וַיָּקָם מִכִּסְאוֹ וַיַּעֲ־
בֵר אַדַּרְתּוֹ מֵעָלָיו וַיְכַס שַׂק וַיֵּשֶׁב
עַל־הָאֵפֶר׃ 7 וַיַּזְעֵק וַיֹּאמֶר בְּנִינְוֵה
מִטַּעַם הַמֶּלֶךְ וּגְדֹלָיו לֵאמֹר הָאָדָם
וְהַבְּהֵמָה הַבָּקָר וְהַצֹּאן אַל־יִטְעֲמוּ
מְאוּמָה אַל־יִרְעוּ וּמַיִם אַל־יִשְׁתּוּ׃

Это вывод, сделанный Ионой после того, как он испытал на себе суд Божий, который привел его к смерти, и милость Божью, которая вернула его обратно к жизни, а затем на берег, с помощью «огромной рыбы».

* **2.10** *«Хилоси эз ХУДОИ»* («Спасение от БОГА»): см. также Псалом 3:9 (3:8 на азербайджанском и английском языке), Исаиа 43:11; 45:15-17.

* **3.2** *Нинви* (Ниневия): см. примечание 1:2.

Тәрк сохдәт дузә рәћ хушдәрә;
10 Оммо мә тәһриф дорә-дорә,
Гурбуни мијорум әри Ту;
Ќирдә нидирмәрә ә чикә мијорум;
Хилоси әз ХУДОИ!»*

11 Бујруг до ХУДО ә кит, вә у
вәдәшәнд-шәнд Јунорә ә хүшки.

3

Јуно новијәти сохдәни ә Нинви

1 Пәсдә бисдо коф АДОНОЈ ә Јуно
дүјүмүн килә, вә куфди: 2 «Вәхиз, бура
ә Нинви*, ә кәлә шәһәр, вә новијәти
сох әри әнуһо новијәтирә, Мә ә тү
куфдирәмһорә хуно».
3 Вәхүшд Јуно вә рафд ә Нинви,
ә коф АДОНОЈӘВОЗ. Нинви бу кәлә
шәһәр ән Худо, дуразијү сә рузинә рәћ
бу. 4 Сәр кирд Јуно әри кәшдә ә шәһәр
јә рузинә рәћә вә новијәти сохдә-сохдә,
вә куфди: «Әз чүл рузикә бәгдә Нинви
хәрәбә сохдә мијов». 5 Бовор сохдут
одомиһој ән Нинви ә Худо, тәһнит
кирдүт, кәјмиш бисдорут ә чундурә
парталһо, әз кәлә тә чүкләшу.
6 И хәбәр раси ә парчоһ ән Нинви,
вә уш вәхүшд әз тәхт хүшдә, вәкәнд
әз тән хүшдә парталһој парчоһирә,
вокурд бисдо ә чундуриһо вә нүшд
ә сәр хокистәр. 7 Бујруг до, *мәһлум
сохд* ә Нинви, һәчи: «Әз нуминәј
парчоһ нә ән јоннүшиһојү: ‹Нә одоми
нә молгәрә, һәм дүрүчдһо, һәмикә
хирдәһо, һичиш мәхурутку, ә нәхир

בְּקוֹל תּוֹדָה אֶזְבְּחָה־לָּךְ אֲשֶׁר
נָדַרְתִּי אֲשַׁלֵּמָה יְשׁוּעָתָה לַיהוָה: ס
11 וַיֹּאמֶר יְהוָה לַדָּג וַיָּקֵא אֶת־יוֹנָה
אֶל־הַיַּבָּשָׁה: פ

3

1 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־יוֹנָה שֵׁנִית
לֵאמֹר: 2 קוּם לֵךְ אֶל־נִינְוֵה הָעִיר
הַגְּדוֹלָה וּקְרָא אֵלֶיהָ אֶת־הַקְּרִיאָה
אֲשֶׁר אָנֹכִי דֹּבֵר אֵלֶיךָ: 3 וַיָּקָם
יוֹנָה וַיֵּלֶךְ אֶל־נִינְוֵה כִּדְבַר יְהוָה
וְנִינְוֵה הָיְתָה עִיר־גְּדוֹלָה לֵאלֹהִים
מַהֲלַךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים: 4 וַיָּחֶל יוֹנָה
לָבוֹא בָעִיר מַהֲלַךְ יוֹם אֶחָד וַיִּקְרָא
וַיֹּאמַר עוֹד אַרְבָּעִים יוֹם וְנִינְוֵה נֶהְ־
פָּכֶת: 5 וַיַּאֲמִינוּ אַנְשֵׁי נִינְוֵה בֵּא־
לֹהִים וַיִּקְרְאוּ־צוֹם וַיִּלְבְּשׁוּ שַׂקִּים
מִגְּדוֹלָם וְעַד־קְטַנָּם: 6 וַיִּגַּע הַדָּבָר
אֶל־מֶלֶךְ נִינְוֵה וַיָּקָם מִכִּסְאוֹ וַיַּעֲ־
בֵר אַדַּרְתּוֹ מֵעָלָיו וַיְכַס שַׂק וַיֵּשֶׁב
עַל־הָאֵפֶר: 7 וַיַּזְעֵק וַיֹּאמֶר בְּנִינְוֵה
מִטַּעַם הַמֶּלֶךְ וּגְדֹלָיו לֵאמֹר הָאָדָם
וְהַבְּהֵמָה הַבָּקָר וְהַצֹּאן אַל־יִטְעֲמוּ
מְאוּמָה אַל־יִרְעוּ וּמַיִם אַל־יִשְׁתּוּ:

ән Худо вокордундиһо урә ә зиндәкуни пәсдә вәдировундиһо ә гирог дәрјоһ ә кумәки ән «кәлә чәһәвоз».

* 2.10 «Хилоси әз Худои»: һәмчүн дәниш Мәһниһо 3:9 (3:8 ә зуһунһој азәрбајчони вә инкилиси); Јәшәһијоһу 43:11; 45:15-17.

*3.2 Нинви (Нинәвијә): дәниш шәһрномә 1:2.

Это вывод, сделанный Ионой после того, как он испытал на себе суд Божий, который привел его к смерти, и милость Божью, которая вернула его обратно к жизни, а затем на берег, с помощью «огромной рыбы».

* **2.10** *«Хилоси эз* ХУДОИ» («Спасение от БОГА»): см. также Псалом 3:9 (3:8 на азербайджанском и английском языке), Исаиа 43:11; 45:15-17.

* **3.2** *Нинви* (Ниневия): см. примечание 1:2.

мегьенжуьтгу. 8 Допучунде биёвтгу
одомигьо ве молгьо э жундуригьо,
ве хьэрой зере минет сохутгу э Худо,
ве гьер одоми вогордугу эз беде рэхь
хуьшде ве эз зулумкори десгьошу.
9 Ки дануьсде, белкем дуьль-Ю вого-
щде, езугъбери мисоху Худо, могорду
гъэгьри-Ю, ве иму пуч нибошим»».
10 Дирики Худо коргьой энугьоре,
ки вогощдет эз беде рэхьгьошу, пес-
де дуьл Худо хомуш бисдо, Ю гуф-
диренбугьо, бедире э сер энугьо не
овурд.

4

Гъэгьр Юно ве рэхьмедуьли АДОНОЙ

1 Эз и кор, Юно омбар дуьлхуьрд
бисдо ве гъэгьр кеши. 2 Тефило хунд
у э АДОНОЙ, ве гуфди: «ОФИРРЭ-
ГОР-ме! Бегем гьечи не гуфдируьм
ме, кейки ме бируьм э хориме? Эз у
товне эденбируьм вирихде э Таршиш,
чуьнки ме дануьсденуьм, ки Туь Худо
рэхьмедуьл ве езугъбери, омбар са-
буьрлуь ве келе дузгунлуье ники со-
хденигьой, пешму мибоши ве беди
нисохи. 3 Имугьой, АДОНОЙ, хосде-
нуьм, веги жунмере эз ме, чуьнки
муьрдеи хуби эриме эз мундеи».
4 Жогьоб до АДОНОЙ: «Эз расдиш
туь унгъэдеш дуьл хуьрд бирей?»
5 Э гьечиревоз ведарафд Юно эз
шегьер. Нуьшд э тараф мизрэхь эз бу-
руй шегьер, вокурд унжо эри хуьшде
сукко ве нуьшд э далдей соею эри
дире чуь мибуге шегьере.
6 Веровунд* АДОНОЙ-Худо ки-
коёндор*, гьуьндуьр бисдо э зевер сер
Юно эри серини бире э серью, ве эри
гъэгьрьюре хомуш сохде. Гьечи Юно
омбар шор бисдо эз и дор. 7 Фуьрсо
Худо гьуьмгьуьме зу себэхьмунде,
ве *гьуьмгьуьме* хурд кикоёндоре, ве

* **4.6** *хьэрф бэхьэрф*: Фуьрсо.

* **4.6** *Кикоёндор:* жинс эн дор (дениш Песой-гофире).

məxurutgu, ə nəxir bərdə məyovtgu,
ḩoviş məhəncütgu. 8 Dopuçundə biy-
ovtgu odomiho və molho ə cunduriho,
və ħəroy zərə minət soxutgu ə Xudo, və
hər odomi vogordugu əz bədə rəħ xüşdə
və əz zulumkori dəshoşu. 9 Ki danüsdə,
bəlkəm dül-Yü vogordə, yəzuğbəri
misoxu Xudo, mogordu ğəhri-Yü, və
imu puç niboşim»».
10 Diriki Xudo korhoy ənuhorə, ki
vogordət əz bədə rəħhoşu, pəsdə dül
Xudo xomuş bisdo, Yü gufdirənbuho,
bədirə ə sər ənuho nə ovurd.

4

Ğəhr Yuno və rəħmədüli ADONOY

1 Əz i kor, Yuno ombar dülxürd
bisdo və ğəhr kəşi. 2 Təfilo xund u ə
ADONOY, və gufdi: «OFİRRƏQOR-mə!
Bəgəm həçi nə gufdirüm mə, kəyki mə
birüm ə xorimə? Əz u tovnə ədənbirüm
virixdə ə Tarşiş, çünki mə danüsdənüm,
ki Tü Xudo rəħmədül və yəzuğbəri, om-
bar sabürlü və kələ duzgunlüyə niki
soxdənihoy, pəşmu imboşi və bədi
nisoxi. 3 Imuhoy, ADONOY, xosdənüm,
vəgi cunmərə əz mə, çünki mürdəi xubi
ərimə əz mundəi».
4 Cohob do ADONOY: «Əz rasdiş tü
unğədəş dül xürd birəy?»
5 Ə həçirəvoz vədarafd Yuno əz
şəhər. Nüşd ə taraf mizrəħ əz buruy
şəhər, vokurd unco əri xüşdə sukko
və nüşd ə daldəy soyəyü əri dirə çü
imbugə şəhərə.
6 Vərovund* ADONOY-Xudo kikoy-
ondor*, hündür bisdo ə zəvər sər Yuno
əri sərini birə ə səryü, və əri ğəhryürə
xomuş soxdə. Həçi Yuno ombar şor
bisdo əz i dor. 7 Fürso Xudo ğumğumə

* **4.6** *Вәровунд*: һәрф-бәһәрф, Фүрсо.

* **4.6** *Кикојондор*: чинс ән дор (дәниш Пә-сојкофирә).

бәрдә мәјовтку, һовиш мәһәнчүтку.
8 Допучундә бијовтку одомиһо вә
молһо ә чундуриһо, вә һәрој зәрә
минәт сохутку ә Худо, вә һәр одоми
вокордуку әз бәдә рәћ хүшдә вә әз
зулумкори дәсһошу. 9 Ки данүсдә,
бәлкәм дүл-Јү вокордә, јәзугбәри
мисоху Худо, мокорду гәһри-Јү, вә
иму пуч нибошим»».
10 Дирики Худо корһој әнуһорә, ки
вокордәт әз бәдә рәћһошу, пәсдә дүл
Худо хомуш бисдо, Јү куфдирәнбуһо,
бәдирә ә сәр әнуһо нә овурд.

4

Гәһр Јуно вә рәћмәдүли АДОНОЈ

1 Әз и кор, Јуно омбар дүлхүрд
бисдо вә гәһр кәши. 2 Тәфило хунд у
ә АДОНОЈ, вә куфди: «ОФИРРӘКОР-
мә! Бәкәм һәчи нә куфдирүм мә,
кәјки мә бирүм ә хоримә? Әз у товнә
әдәнбирүм вирихдә ә Таршиш, чүнки
мә данүсдәнүм, ки Тү Худо рәћмәдүл
вә јәзугбәри, омбар сабүрлү вә кәлә
дузкунлүјә ники сохдәниһој, пәшму
имбоши вә бәди нисохи. 3 Имуһој,
АДОНОЈ, хосдәнүм, вәки чунмәрә
әз мә, чүнки мүрдәи хуби әримә әз
мундәи».
4 Чоһоб до АДОНОЈ: «Әз расдиш тү
унгәдәш дүл хүрд бирәј?»
5 Ә һәчирәвоз вәдарафд Јуно әз
шәһәр. Нүшд ә тараф мизрәћ әз буруј
шәһәр, вокурд унчо әри хүшдә сукко
вә нүшд ә далдәј сојәјү әри дирә чү
имбукә шәһәрә.
6 Вәровунд* АДОНОЈ-Худо кико-
јондор*, һүндүр бисдо ә зәвәр сәр
Јуно әри сәрини бирә ә сәрјү, вә әри
гәһрјүрә хомуш сохдә. Һәчи Јуно
омбар шор бисдо әз и дор. 7 Фүрсо
Худо гумгумә зу сәбәћмундә, вә

8 וַיִּתְכַּסּוּ שַׂקִּים הָאָדָם וְהַבְּהֵמָה
וְיִקְרְאוּ אֶל־אֱלֹהִים בְּחָזְקָה וְיָשֻׁבוּ
אִישׁ מִדַּרְכּוֹ הָרָעָה וּמִן־הֶחָמָס
אֲשֶׁר בְּכַפֵּיהֶם: 9 מִי־יוֹדֵעַ יָשׁוּב
וְנִחַם הָאֱלֹהִים וְשָׁב מֵחֲרוֹן אַפּוֹ
וְלֹא נֹאבֵד: 10 וַיַּרְא הָאֱלֹהִים אֶת־
מַעֲשֵׂיהֶם כִּי־שָׁבוּ מִדַּרְכָּם הָרָעָה
וַיִּנָּחֶם הָאֱלֹהִים עַל־הָרָעָה אֲשֶׁר־
דִּבֶּר לַעֲשׂוֹת־לָהֶם וְלֹא עָשָׂה:

4

1 וַיֵּרַע אֶל־יוֹנָה רָעָה גְדוֹלָה וַיִּחַר
לוֹ: 2 וַיִּתְפַּלֵּל אֶל־יְהוָה וַיֹּאמַר אָנָּה
יְהוָה הֲלוֹא־זֶה דְבָרִי עַד־הֱיוֹתִי
עַל־אַדְמָתִי עַל־כֵּן קִדַּמְתִּי לִבְרֹחַ
תַּרְשִׁישָׁה כִּי יָדַעְתִּי כִּי אַתָּה
אֵל־חַנּוּן וְרַחוּם אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־
חֶסֶד וְנִחָם עַל־הָרָעָה: 3 וְעַתָּה
יְהוָה קַח־נָא אֶת־נַפְשִׁי מִמֶּנִּי כִּי
טוֹב מוֹתִי מֵחַיָּי: ס 4 וַיֹּאמֶר יְהוָה
הַהֵיטֵב חָרָה לָךְ: 5 וַיֵּצֵא יוֹנָה
מִן־הָעִיר וַיֵּשֶׁב מִקֶּדֶם לָעִיר וַיַּעַשׂ
לוֹ שָׁם סֻכָּה וַיֵּשֶׁב תַּחְתֶּיהָ בַּצֵּל
עַד אֲשֶׁר יִרְאֶה מַה־יִּהְיֶה בָּעִיר:
6 וַיְמַן יְהוָה־אֱלֹהִים קִיקָיוֹן וַיַּעַל |
מֵעַל לְיוֹנָה לִהְיוֹת צֵל עַל־רֹאשׁוֹ
לְהַצִּיל לוֹ מֵרָעָתוֹ וַיִּשְׂמַח יוֹנָה
עַל־הַקִּיקָיוֹן שִׂמְחָה גְדוֹלָה: 7 וַיְמַן
הָאֱלֹהִים תּוֹלַעַת בַּעֲלוֹת הַשַּׁחַר
לַמָּחֳרָת וַתַּךְ אֶת־הַקִּיקָיוֹן וַיִּיבָשׁ:

* 4.6 *Вәровунд*: һәрф-бәһәрф, Фүрсо.

* 4.6 *Кикојондор*: чинс ән дор (дәниш Пә-сојкофирә).

* **4.6** *«Веровунд»*: «сделал», буквально, «послал».

* **4.6** *Кикоёндор* (клещевина): порода дерева; см. *Послесловие.*

Сифир ән Јуно   Книга Ионы

бәрдә мәјовтку, һовиш мәһәнчүтку.
8 Допучундә бијовтку одомиһо вә
молһо ә чундуриһо, вә һәрој зәрә
минәт сохутку ә Худо, вә һәр одоми
вокордуку әз бәдә рәћ хүшдә вә әз
зулумкори дәсһошу. 9 Ки данүсдә,
бәлкәм дүл-Јү вокордә, јәзугбәри
мисоху Худо, мокорду гәһри-Јү, вә
иму пуч нибошим»».
10 Дирики Худо корһој әнуһорә, ки
вокордәт әз бәдә рәћһошу, пәсдә дүл
Худо хомуш бисдо, Јү куфдирәнбуһо,
бәдирә ә сәр әнуһо нә овурд.

4

Гәһр Јуно вә рәћмәдүли АДОНОЈ

1 Әз и кор, Јуно омбар дүлхүрд
бисдо вә гәһр кәши. 2 Тәфило хунд у
ә АДОНОЈ, вә куфди: «ОФИРРӘКОР-
мә! Бәкәм һәчи нә куфдирүм мә,
кәјки мә бирүм ә хоримә? Әз у товнә
әдәнбирүм вирихдә ә Таршиш, чүнки
мә данүсдәнүм, ки Тү Худо рәћмәдүл
вә јәзугбәри, омбар сабүрлү вә кәлә
дузкунлүјә ники сохдәниһој, пәшму
имбоши вә бәди нисохи. 3 Имуһој,
АДОНОЈ, хосдәнүм, вәки чунмәрә
әз мә, чүнки мүрдәи хуби әримә әз
мундәи».
4 Чоһоб до АДОНОЈ: «Әз расдиш тү
унгәдәш дүл хүрд бирәј?»
5 Ә һәчирәвоз вәдарафд Јуно әз
шәһәр. Нүшд ә тараф мизрәћ әз буруј
шәһәр, вокурд унчо әри хүшдә сукко
вә нүшд ә далдәј сојәјү әри дирә чү
имбукә шәһәрә.
6 Вәровунд* АДОНОЈ-Худо кико-
јондор*, һүндүр бисдо ә зәвәр сәр
Јуно әри сәрини бирә ә сәрјү, вә әри
гәһрјүрә хомуш сохдә. Һәчи Јуно
омбар шор бисдо әз и дор. 7 Фүрсо
Худо гумгумә зу сәбәћмундә, вә

8 וַיִּתְכַּסּוּ שַׂקִּים הָאָדָם וְהַבְּהֵמָה
וְיִקְרְאוּ אֶל־אֱלֹהִים בְּחָזְקָה וְיָשֻׁבוּ
אִישׁ מִדַּרְכּוֹ הָרָעָה וּמִן־הֶחָמָס
אֲשֶׁר בְּכַפֵּיהֶם: 9 מִי־יוֹדֵעַ יָשׁוּב
וְנִחַם הָאֱלֹהִים וְשָׁב מֵחֲרוֹן אַפּוֹ
וְלֹא נֹאבֵד: 10 וַיַּרְא הָאֱלֹהִים אֶת־
מַעֲשֵׂיהֶם כִּי־שָׁבוּ מִדַּרְכָּם הָרָעָה
וַיִּנָּחֶם הָאֱלֹהִים עַל־הָרָעָה אֲשֶׁר־
דִּבֶּר לַעֲשׂוֹת־לָהֶם וְלֹא עָשָׂה:

4

1 וַיֵּרַע אֶל־יוֹנָה רָעָה גְדוֹלָה וַיִּחַר
לוֹ: 2 וַיִּתְפַּלֵּל אֶל־יְהוָה וַיֹּאמַר אָנָּה
יְהוָה הֲלוֹא־זֶה דְבָרִי עַד־הֱיוֹתִי
עַל־אַדְמָתִי עַל־כֵּן קִדַּמְתִּי לִבְרֹחַ
תַּרְשִׁישָׁה כִּי יָדַעְתִּי כִּי אַתָּה
אֵל־חַנּוּן וְרַחוּם אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־
חֶסֶד וְנִחָם עַל־הָרָעָה: 3 וְעַתָּה
יְהוָה קַח־נָא אֶת־נַפְשִׁי מִמֶּנִּי כִּי
טוֹב מוֹתִי מֵחַיָּי: ס 4 וַיֹּאמֶר יְהוָה
הַהֵיטֵב חָרָה לָךְ: 5 וַיֵּצֵא יוֹנָה
מִן־הָעִיר וַיֵּשֶׁב מִקֶּדֶם לָעִיר וַיַּעַשׂ
לוֹ שָׁם סֻכָּה וַיֵּשֶׁב תַּחְתֶּיהָ בַּצֵּל
עַד אֲשֶׁר יִרְאֶה מַה־יִּהְיֶה בָּעִיר:
6 וַיְמַן יְהוָה־אֱלֹהִים קִיקָיוֹן וַיַּעַל |
מֵעַל לְיוֹנָה לִהְיוֹת צֵל עַל־רֹאשׁוֹ
לְהַצִּיל לוֹ מֵרָעָתוֹ וַיִּשְׂמַח יוֹנָה
עַל־הַקִּיקָיוֹן שִׂמְחָה גְדוֹלָה: 7 וַיְמַן
הָאֱלֹהִים תּוֹלַעַת בַּעֲלוֹת הַשַּׁחַר
לַמָּחֳרָת וַתַּךְ אֶת־הַקִּיקָיוֹן וַיִּיבָשׁ:

* 4.6 Вәровунд: һәрф-бәһәрф, Фүрсо.
* 4.6 Кикојондор: чинс ән дор (дәниш Пә-сојкофирә).
* 4.6 «Веровунд»: «сделал», буквально, «послал».
* 4.6 Кикоёндор (клещевина): порода дерева; см. Послесловие.

21

дор хуьшг бисдо. 8 Чуьшме ведиромо-
ренге, Худо фуьрсо гъизгъине герме
кулок мизрэхьи, чуьшме сухунд сер
Юноре ве гьолок сохд уре, ве *Юно*
эри хуьшде муьрдеи хосде, гуфди:
«Муьрдеиме хубтеи эз мундеиме».
9 Песде гуфди Худо э Юно: «Эз ра-
сдиш туь, те унгъэдериш, дуьл хуьрд
бирей э серeботи эну дор?!»
Жогьоб до: «Эри, унгъэдер дуьл
хуьрд бирем, ки муьрдеире хос-
денуьм».
10 Гьечи гуфди АДОНОЙ: «Туьре
хьэйф омори э кикоёндор, эри
комики туь жофо некеширей, келе
не сохдей, комики э е шев веромори,
э е шев нисд бири. 11 Мере чуьтам
хьэйф неёв э Нинви* келе шегьер, э
комики эз сад бисд гьозор зиёд одоми
дери, комигьоки расди-чепи десгьой
хуьшдере нисе дануьсденуьтгьо, ве
омбаре молгъэреш дери?»

zu səbəhmundə, və *ğumğumə* xurd
kikoyondorə, və *dor* xüşg bisdo. 8 Çüşmə
vədiromorəngə, Xudo fürso ğizğinə
gərmə kulok mizrəhi, çüşmə suxund sər
Yunorə və holok soxd urə, və *Yuno* əri
xüşdə mürdəi xosdə, gufdi: «Mürdəimə
xubtəi əz mundəimə».
9 Pəsdə gufdi Xudo ə Yuno: «Əz
rasdiş tü, tə unğədəriş, dül xürd birəy ə
sərəboti ən u dor?!»
Cohob do: «Əri, unğədər dül xürd
birəm, ki mürdəirə xosdənüm».
10 Həçi gufdi ADONOY: «Türə ħəyf
omori ə kikoyondor, əri komiki tü cofo
nəkəşirəy, kələ nə soxdəy, komiki ə yə
şəv vəromori, ə yə şəv nisd biri. 11 Mərə
çütam ħəyf nəyov ə Ninvi* kələ şəhər,
ə komiki əz sad bisd hozor ziyod odo-
mi dəri, komihoki rasdi-çəpi dəshoy
xüşdərə nisə danüsdənütho, və ombarə
molğərəş dəri?»

Песойгофи

Пушойторихи

Юно кук Амитай – гьисди одоми торихи. Юно э шегьер Гат-гьэфер зигьисд, комики бу пенж километр (дуь не е чорек мил) дур э софуне-мизрэхь эз Ницерет. Э товун эну вери э Дуьимуьн Сифир Падшогьгьо э 14:25, гуфдире оморени ки у сохди новиети э девр падшогь Ёровгъэйм II, э товун зиёд фирегьсохдеи эн хори Исроиле те серхьэдгьой эн девр падшогь Шелмуь. Падшогь Ёровгъэйм II падшогьети сохди софуние бэхш Исроиле эз 789 те 748-муьн сал куьгьне эра. Э гьечиревоз рэхь Юно э Нинви, шогьиншогь эн Шуми (Ассирияи), миёст бире хьуькуьм эн пушой Падшогь Ёровгъэйм енебуге э девр эну. БэгIзи дануьсдегоргьо хьисоб сохденуьт ки, Юно новиети

* **4.11** *Нинви (Ниневия)*: дениш шэгIрноме 1:2.

Pəsoygofi

Puşoytorixi

Yuno kuk Amitay – hisdi odomi torixi. Yuno ə şəhər Gat-ħəfər zihisd, komiki bu pənc kilometr (dü nə yə çorək mil) dur ə sofunə-mizrəħ əz Nitsərət. Ə tovun ənu vəri ə Düyümün Sifir Parçohho ə 14:25, gufdirə omorəni ki u soxdi noviyəti ə dəvr parçoh Yorovğəym II, ə tovun ziyod firəh soxdəi ən xori Isroilə tə sərħədhoy ən dəvr parçoh Şəlmü. Parçoh Yorovğəym II parçohyəti soxdi sofuniyə bəxş Isroilə əz 789 tə 748-mün sal kühnə əra. Ə həçirəvoz rəħ Yuno ə Ninvi, şohinşoh ən Şumi (Assiriyəi), miyost birə ħüküm ən puşoy Parçoh Yorovğəym yənəbugə

* **4.11** *Ninvi (Ninəvijə)*: dəniш шəhrномə 1:2.

гумгумə хурд кикојондорə, вə *дор* хүшк
бисдо. 8 Чүшмə вəдироморəнкə, Худо
фүрсо гизгинə кəрмə кулок мизрəħи,
чүшмə сухунд сəр Јунорə вə ħолок
сохд урə, вə *Јуно* əри хүщдə мүрдəи
хосдə, куфди: «Мүрдəимə хубтəи əз
мундəимə».
9 Пəсдə куфди Худо ə Јуно: «Əз
расдиш тү, тə унгəдəриш, дүл хүрд
бирəј ə сəрəботи əн у дор?!»
Чоħоб до: «Əри, унгəдəр дүл хүрд
бирəм, ки мүрдəирə хосдəнүм».
10 ħəчи куфди АДОНОЈ: «Түрə
ħəјф омори ə кикојондор, əри комики
тү чофо нəкəширəј, кəлə нə сохдəј,
комики ə јə шəв вəромори, ə јə шəв
нисд бири. 11 Мəрə чүтам ħəјф нəјов
ə Нинви* кəлə шəħəр, ə комики əз
сад бисд ħозор зијод одоми дəри,
комиħоки расди-чəпи дəсħој хүщдəрə
нисə данүсдəнүтħо, вə омбарə мол-
гəрəш дəри?»

8 וַיְהִי ׀ כִּזְרֹחַ הַשֶּׁמֶשׁ וַיְמַן אֱלֹהִים
רוּחַ קָדִים חֲרִישִׁית וַתַּךְ הַשֶּׁמֶשׁ
עַל־רֹאשׁ יוֹנָה וַיִּתְעַלָּף וַיִּשְׁאַל
אֶת־נַפְשׁוֹ לָמוּת וַיֹּאמֶר טוֹב מוֹתִי
מֵחַיָּי׃ 9 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־יוֹנָה
הַהֵיטֵב חָרָה־לְךָ עַל־הַקִּיקָיוֹן
וַיֹּאמֶר הֵיטֵב חָרָה־לִי עַד־מָוֶת׃
10 וַיֹּאמֶר יְהוָה אַתָּה חַסְתָּ עַל־
הַקִּיקָיוֹן אֲשֶׁר לֹא־עָמַלְתָּ בּוֹ וְלֹא
גִדַּלְתּוֹ שֶׁבִּן־לַיְלָה הָיָה וּבִן־לַיְלָה
אָבָד׃ 11 וַאֲנִי לֹא אָחוּס עַל־נִינְוֵה
הָעִיר הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר יֶשׁ־בָּהּ הַרְבֵּה
מִשְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה רִבּוֹ אָדָם אֲשֶׁר
לֹא־יָדַע בֵּין־יְמִינוֹ לִשְׂמֹאלוֹ וּבְהֵמָה
רַבָּה׃

Пəсојкофи

Пушојторихи

Јуно кук Амитај – ħисди одоми торихи. Јуно ə шəħəр Кат-ħəфəр зиħисд, комики бу пəнч километр (дү нə јə чорəк мил) дур ə софунə-мизрəħ əз Ницəрəт. Ə товун əну вəри ə Дүимүн Сифир Падшоħħо ə 14:25, куфдирə оморəни ки у сохди новијəти ə дəвр парчоħ Јоровгəјм II, ə товун зијод фирəħ сохдəи əн хори Исроилə тə сəрħəдħој əн дəвр парчоħ Шəлму. Парчоħ Јоровгəјм II парчоħјəти сохди софунијə бəхш Исроилə əз 789 тə 748-мүн сал күħнə əра. Ə ħəчирəвоз рəħ Јуно ə Нинви, шоħиншоħ əн Шуми (Ассиријəи), мијост бирə ħүкүм əн пушој Парчоħ Јоровгəјм уəнəбукə ə

* **4:11** *Нинви (Нинəвијə)*: дəниш шəħрномə 1:2.

Послесловие

Предпосылки

Иона бен-Амитай – это историческая личность. Иона жил в деревне Гафхефера, которая расположена в 5 км (2 ¼ мили) на северо-востоке от Назарета. О нем есть упоминание в «Четвертой книге Царств» 14:25, где рассказывается, что он пророчествовал во времена правления царя Иеровоама II, говоря о необходимости расширении границ Израиля до предыдущих пределов времен царя Соломона. Царь Иеровоам II правил северным царством Израиля с 789 по 748 г.г. до н.э. Так что путешествие Ионы в Ниневию, столицу Ассирии, могло состояться незадолго до правления

* **4.11** *Нинви (Ниневия)*: см. примечание 1:2.

сохди э девр падшогьети ГIэдод-нирарии III (э 811-783-муьн сал эз куьгьне эра). Эз девр ГIэдод-нирари III, Исроил зигьисди э шолумиревоз э Шумевоз (э Ассирияревоз) чуьл сал, тейте хьуькуьм эн Тиглат-пилисер III(745-727 салгьо эз куьгьне эра) падшогьетире вегирде. Песде Шум (Ассирия) диромори э Исроил, ве берди э есири омбаре жэгIмет эн дегь шивдогьоре эз мескенгьошу э шегьергьой эн Мидия (дениш 2 Падшогьгьо 17:5-18, 18:11-12).

Гъосуьтгьо

Ём-Кипур

Э руз Ём-Кипур, сифир Нови Юно – и гьисди сифир (е мегилло) эз Танах, комики хунде оморени руз Кипур, нуьвуьсде оморигьо эри эну ки, гьер одоми дануьгу темиз сохде гIовунгьой хуьшдере. Еки эз суьфдеи мидраш, комики гьисди э *Псиктат Рав Кегьана* гуфдире оморени: «Исроил гуфди эз Худо: ‹Адоной, Офиррегор ГIуьломе, иму овурдимге михьилоимуре, Туь гъобул мисохими?› Худо жогьоб до, гуфдире: ‹Бегем Ме мидануьм гъобул сохде михьилои эн одомигьой эн Нинвире, энжэгь энишмуре нэгIэ?›»

Худо михьило сохдени, ки михьило хосдениге.

Худо жогьоб дорени ки михьилои хосдениге, ве михьилои дорени угьоре – чуьтам вериге э сифир Юно. Худо жогьоб дорени э ловегьой гемичигьой эн э геми вебирегоргьо симов зеренуьтгьо э Таршиш, У, э угьо михьило сохдени ве хилос сохдени эз гIэжел не эз э сер дерьёгь оморенигьо зуьгIбегьо. Худо жогьоб дорени Юноре, михьилои дорени уре ве хилос сохдени эз батмиш биреи. Худо жогьоб дорени мердгьоре, зенгьоре не гIэилгьой Нинвире, михьило

ə dəvr ənu. Bəhzi danüsdəgorho ħisob soxdənüt ki, Yuno noviyəti soxdi ə dəvr parçohyəti Ḩədod-nirarii III (ə 811-783-mün sal əz kühnə əra). Əz dəvr Ḩədod-nirari III, Isroil zihisdi ə şolumirəvoz ə Şuməvoz (ə Assiriyərəvoz) çül sal, təytə ħüküm ən Tiglat-piliser III (745-727 salho əz kühnə əra) parçohyətirə vəgirdə. Bəğdə Şum (Assiriyə) diromori ə Isroil, və bərdi ə yəsiri ombarə cəḩmət ən dəh şivdohorə əz məskənhoşu ə şəhərhoy ən Midiya (dəniş 2 Parçohho 17:5-18, 18:11-12).

Ğosütho

Yom-Kipur

Ə ruz Yom-Kipur, sifir novi Yuno – i hisdi yə megillo əz Tanax, komiki xundə omorəni ruz Kipur, nüvüsdə omoriho əri ənu ki, hər inson danügu təmiz soxdə ḩovunhoy xüşdərə. Yəki əz süfdəi midraş, komiki hisdi ə *Psiktat Rav Kəhana* gufdirə omorəni: «Isroil gufdi əz Xudo: ‹Adonoy, Ofirrəgor Ḩülomə, imu ovurdimgə miħiloimurə, Tü ğobul misoximi?› Xudo cohob do, gufdirə: ‹Bəgəm Mə midanüm ğobul soxdə miħiloi ən odomihoy ən Ninvirə, əncəğ ənişmurə nəḩə?›»

Xudo miħilo soxdəni, ki miħiloi xosdənigə.

Xudo cohob dorəni ki miħiloi xosdənigə, və miħiloi dorəni uhorə – çütam vərigə ə sifir Yuno. Xudo cohob dorəni ə lovəhoy gəmiçihoy ən ə gəmi vəbirəgorho üzgüm zərənütho ə Tarşiş, U, ə uho miħilo soxdəni və xilos soxdəni əz ḩəcəl nə əz ə sər dəryoh omorəniho zuḩbəho. Xudo cohob dorəni Yunorə, miħiloi dorəni urə və xilos soxdəni əz batmiş birəi. Xudo cohob dorəni mərdhorə, zənhorə nə ḩəilhoy Ninvirə,

дəвр əну. Бəħзи данүсдəкорħо ħисоб сохдəнүт ки, Јуно новијəти сохди ə дəвр парчоħјəти ḩəдод-нирарии III (ə 811-783-мүн сал əз күħнə əра). Əз дəвр ḩəдод-нирари III, Исроил зиħисди ə шолумирəвоз ə Шумəвоз (ə Ассиријəрəвоз) чүл сал, тəјтə ħүкүм əн Тиклат-пилисер III (745-727 салħо əз күħнə əра) парчоħјəтирə вəкирдə. Бəгдə Шум (Ассиријə) диромори ə Исроил, вə бəрди ə јəсири омбарə чəḩмəт əн дəħ шивдоħорə əз мəскəнħошу ə шəħəрħој əн Мидија (дəниш 2 Падшоħħо 17:5-18, 18:11-12).

Госүтħо

Јом-Кипур

Ə руз Јом-Кипур, сифир нови Јуно – и ħисди јə мекилло əз Танах, комики хундə оморəни руз Кипур, нүвүсдə омориħо əри əну ки, ħəр инсон данүку тəмиз сохдə ḩовунħој хүщдəрə. Јəки əз сүфдəи мидраш, комики ħисди ə *Псиктат Рав Кəħана куфдирə оморəни: «Исроил куфди əз* Худо: ‹Адонoј, Офиррəкор ḩүломə, иму овурдимкə миħилоимурə, Тү гобул мисохими?› Худо чоħоб до, куфдирə: ‹Бəкəм Мə миданүм гобул сохдə миħилои əн одомиħој əн Нинвирə, əнчəг əнишмурə нəḩə?›»

Худо миħило сохдəни, ки миħилои хосдəникə.

Худо чоħоб дорəни ки миħилои хосдəникə, вə миħилои дорəни уħорə – чүтам вəрикə ə сифир Јуно. Худо чоħоб дорəни ə ловəħој кəмичиħој əн ə кəми вəбирəкорħо үзкүм зəрəнүтħо ə Таршиш, У, ə уħо миħило сохдəни вə хилос сохдəни əз ḩəчəл нə əз ə сəр дəрјоħ оморəниħо зуḩбəħо. Худо чоħоб дорəни Јунорə, миħилои дорəни урə вə хилос сохдəни əз батмиш бирəи.

царя Иеровоама или во время него. Некоторые исследователи считают, что Иона пророчествовал в Ниневии в период царствования Адада-нирари III (811-783 г.г. до н.э.). После Адада-нирари III Израиль жил в мире с Ассирией на протяжении примерно 40 лет, пока трон не занял Тиглатпаласар III (он правил в период с 745 по 727 г.г. до н.э.). Потом Ассирия захватила Израиль. Большая часть десяти северных племен была уведена с их территорий и поселена в мидийских городах (Четвертая Царств, 17:5-18; 18:11-12).

Темы

Судный день (Йом Кипур).

«Книга Пророка Ионы» – это книга Торы («мегила», или свиток), которую читают днем в *Йом Кипур*, в святой день, назначенный специально для того, чтобы каждый мог покаяться в своих грехах. Одно из первых толкований (*мидраш*), которое дается в *Психта д’Рав Кахана* говорит нам следующее: «Израиль сказал Богу: ‹Господин Вселенной, если мы принесем наши покаяния, примешь ли ты их?› Бог ответил: ‹Разве Я смог бы принять покаяния людей Ниневии, а ваши не принять?›»

Бог прощает тех, кто кается.

Бог отвечает тем, кто кается, и прощает их – вот основная тема «Книги Ионы». Бог отвечает на мольбу моряков, плывущих в Фарсис, прощает их и спасает от гибели в шторме на море. Бог отвечает Ионе, прощает его и спасает, не дав ему утонуть. Бог отвечает мужчинам, женщинам и детям Ниневии, прощает им их

сохдени гIовунгьой энугьоре ве хилос сохдени эз зулумгьо, комики, У хьозуьр сохдигьо эри энугьо. (Дениш Юно 1:14-16; 2:1-3 (э зугьунгьой азербойжони ве ингилиси, 1:17-2:2); 3:5-10).

Имуш биё михьилои хогьим.

Михьилои вегирде эз Худо гьисди жогьобдорлуьи. Имуш биё гирим хуьшдере гьечи. Э гъэриш дегь руз те оморей руз Кипур, иму биё михьилои хогьим дуь эз еки, ве михьило сохим угьоре.

Худо михьило сохдени э дуьшменгьой Хуьшдереш.

Худоре езугъ омо э Юно, недениншире ки, нови хуьрд несохд хуьшдере э пушой Худо, ве э пушой хэлгъ Нинви, комигьоки бируьт дуьшменгьой Исроил. Юно э дуьлдинжиревоз вегирд михьилои Худоре, оммо у сокит несе биренбу эз товней Худо михьило сохдеи э хэлгъ Нинви. (Дениш Юно 4:1-4.)

Мэхьтелини уни ки, Худо фуьрсори Юноре эри гуфдире э дуьшмене падшогьети э серишу беди вери гуфдире, эри сук бире, михьилои сохде э хэлгъишу. Эри чуь гереки Худой Исроиле эри и жире бэхш доре довгIокоре хэлгъ дуьшмене? Еки эз себебгьо белкем гьисди, эгъуьл: э хубе рэхь эри берде дуьшмене-хуби, ки уре дусд гири эри гъэгьре ведешендеи, э Туьройму хунденим гофгьой Худоре: «Мидануьм гъэгьре ведешенде ве муьзд доре» (Гофгьой-эхирде 32:35).

Меселегьой падшогь Шелмуь имуре вомухдени, ки иму не вегирим э дес хуби, хэреби сохдере.

> Э жигей хуби сохде, ки хэреби
> сохдиге,
> Эз хуней эну хэреби жиро нибу.
> (Меселегьо 17:13)

miĥilo soxdəni ḩovunhoy ənuhorə və xilos soxdəni əz zulumho, komiki, U ħozür soxdiho əri ənuho. (Dəniş Yuno 1:14-16; 2:1-3 (ə zuhunhoy azərbayconi və ingilisi, 1:17-2:2); 3:5-10).

Imuş biyo miħiloi xohim.

Miħiloi vəgirdə əz Xudo hisdi cohobdorlüi. Imuş biyo girim xüşdərə həçi. Ə ğəriş dəh ruz tə omorəy ruz Kipur, imu biyo miħiloi xohim dü əz yəki, və miħilo soxim uhorə.

Xudo miħilo soxdəni ə düşmənhoy Xüşdərəş.

Xudorə yəzuğ omo ə Yuno, nədənişirə ki, novi xürd nəsoxd xüşdərə ə puşoy Xudo, və ə puşoy xəlğ Ninvi, komihoki birüt düşmənhoy Isroil. Yuno ə düldincirəvoz vəgird miħiloi Xudorə, ommo u sokit nəsə birənbu əz tovnəy Xudo miħilo soxdəi ə xəlğ Ninvi. (Dəniş Yuno 4:1-4.)

Məħtəlini uni ki, Xudo fürsori Yunorə əri gufdirə ə düşmənə parçohyəti ə sərişu bədi vəri gufdirə, əri suk birə, miħiloi soxdə ə xəlğişu. Əri çü gərəki Xudoy Isroilə əri i cirə bəxş dorə dovḩokorə xəlğ düşmənə? Yəki əz səbəbho bəlkəm hisdi, əğül: ə xubə rəħ əri bərdə düşmənə-xubi, ki urə dusd giri əri ğəhrə vədəşəndəi, ə Türoymu xundənim gofhoy Xudorə: «Midanüm ğəhrə vədəşəndə və müzd dorə» (Gofhoy-əxirdə 32:35).

Məsələhoy parço Şəlmü imurə vomuxdəni, ki imu nə vəgirim ə dəs xubi, xərəbi soxdərə.

> Ə cigəy xubi soxdə, ki xərəbi
> soxdigə,
> Əz xunəy ənu xərəbi ciro nibu.
> (Məsələho 17:13)

Худо чоhоб дорэни мэрдhорэ, зэнhорэ нэ ḩэилhој Нинвирэ, миħило сохдэни ḩовунhој энуhорэ вэ хилос сохдэни эз зулумhо, комики, У ħозүр сохдиhо эри энуhо. (Дэниш Јуно 1:14-16; 2:1-3 (э зуhунhој азэрбајчони вэ инкилиси, 1:17-2:2); 3:5-10).

Имуш бијо миħилои хоhим.

Миħилои вэкирдэ эз Худо hисди чоhобдорлүи. Имуш бијо кирим хүшдэрэ hэчи. Э гэриш дэh руз тэ оморэј руз Кипур, иму бијо миħилои хоhим дү эз јэки, вэ миħило сохим уhорэ.

Худо миħило сохдэни э дүшмэнhој Хүшдэраш.

Худорэ јэзуг омо э Јуно, нэдэнишира ки, нови хүрд нэсохд хүшдэрэ э пушој Худо, вэ э пушој хэлг Нинви, комиhоки бирүт дүшмэнhој Исроил. Јуно э дүлдинчирэвоз вэкирд миħилои Худорэ, оммо у сокит нэсэ бирэнбу эз товнэј Худо миħило сохдэи э хэлг Нинви. (Јуно 4:1-4.)

Мэħтэлини уни ки, Худо фүрсори Јунорэ эри куфдирэ э дүшмэнэ парчоhјэти э сэришу бэди вэри куфдирэ, эри сук бирэ, миħилои сохдэ э хэлгишу. Эри чү кэрэки Худој Исроилэ эри и чирэ бэхш дорэ довħокорэ хэлг дүшмэнэ? Јэки эз сэбэбhо бэлкэм hисди, эгүл: э хубэ рэħ эри бэрдэ дүшмэнэ-хуби, ки урэ дусд кири эри гэhрэ вэдэшэндэи, э Түројму хундэним кофhој Худорэ: «Миданүм гэhрэ вэдэшэндэ вэ мүзд дорэ» (Кофhој-эхирдэ 32:35).

Мэсэлэhој парчо Шэлмү имурэ вомухдэни, ки иму нэ вэкирим э дэс хуби, хэрэби сохдэрэ.

> Э чикэј хуби сохдэ, ки хэрэби
> сохдикэ,
> Эз хунэј эну хэрэби чиро нибу.
> (Мэсэлэhо 17:13)

грехи и предотвращает наказание, которое Он им приготовил (см. Иона 1:14-16; 2:1-3; на других языках 1:17- 2:2; 3:5-10).

И мы тоже должны прощать.

Получение прощения от Бога имеет свое следствие. Мы также должны вести себя подобным образом. На протяжении десяти дней благоговейного страха, которые ведут нас к Судному дню, мы должны попросить прощения у других людей и дать им свое прощение.

Бог прощает даже Своих врагов.

Бог пожалел Иону, хотя пророк не повиновался велению Бога, а также и жителей Ниневии, которые были врагами Израиля. Иона с благодарностью получил прощение Бога, но он был раздражен, передавая жителям Ниневии Божье прощение (см. Иона 4:1-4).

Может показаться странным, что Бог послал Иону предупредить недружественное царство о нависшей над ним угрозе уничтожения, чтобы смягчиться в Своем желании наказания и простить его жителей. Зачем Богу Израиля понадобилось делать такой подарок враждебному народу? Одной из причин может быть мудрость. Наилучший способ победить врага – это сделать его своим другом. Что касается возмездия, в Торе мы читаем следующее: «У Меня отмщение и воздаяние» (Второзаконие 32:35). Притчи царя Соломона также учат нас не брать отмщение в свои руки:

> Кто за добро отплачивает злом,
> от дома того не отойдет зло.
> (Притчи 17:13)

> Гьич мегу: «Гъэгьр эни хэребире
> ме миведешенуьм»;
> Бовоимитуь э Худо бошугу. У э
> туь кумек мибу.
> (Меселегьо 20:22)

Эз зобуни дошде хуьшдере – и е коригеи. Хуьшдере дошде бурж эн гьер одомини – ве гъэлханди э жэгIмет герекини. Оммо одомигьо гъэгьре нисе ведешенуьт. (Дениш Юно 3:10; дениш гьемчуьн Огол-зе 19:17-18; Широгьо 35:11-14; Меселегьо 25:21-22)

Худо гъэйгъу сохдени э товун гьер миллет.

Гьемме миллетгьой эн хори эн Адонои, эн Оврогьом не эн Сара тэхьно нисди и мирос, чуьнки Худо офирри гьер одомире. Гьечи Худоре воисдени ки гьер одоми эз гьер миллет боворин бу э Худо. Худо гъэйгъуй Хушдере бурмунде э гьемме одомигьой эн гьеммей миллетгьо. Эри энуш Уре войсдени битове одомигьой эн гьер миллет шиноху Юре.

> Нисохут зобуни, нисохут
> мурдали,
> Э гьемме седигъэ Догъ-Ме,
> Чуьнки пур мибу хори э ХУДО
> шинохиревоз,
> Чуьтам пуриге дерьёгь э гIовевоз.
> (ЕшэгIиёгьу 11:9)

Худоре воисдени бэхшире ве борухои доре гьер гъумолете. Худо гуфдири эз Оврогьом:

> Борухо мисохум борухо
> сохдегоргьой туьре,
> Нифри сохдегор туьре нэгIлет
> мисохум;
> Ве борухо мибошут э туьревоз
> Гьемме гъумолетгьой хори.
> (Сер-суьфде 12:3; ве дениш Юно
> 1:16, 4:11)

> Hiç məgu: «Ğəhr ən i xərəbirə mə
> məgürüm»;
> Bovorimitü ə Xudo boşugu. U ə tü
> kumək imbu.
> (Məsələho 20:22)

Əz zobuni doşdə xüşdərə – i yə korigəi. Xüşdərə doşdə burc ən hər odomini – və ğəlxandi ə cəhmət gərəkini. Ommo odomiho ğəhrə nisə vədəşənüt. (Dəniş Yuno 3:10; dəniş həmçün Ogol-zə 19:17-18; Şiroho 35:11-14; Məsələho 25:21-22)

Xudo ğəyğu soxdəni ə tovun hər millət.

Həmmə milləthoy ən xori ən Adonoi, ən Ovrohom nə ən Sara təħno nisdi i miros, çünki Xudo ofirri hər odomirə. Həçi Xudorə voisdəni ki hər odomi əz hər millət bovorin bu ə Xudo. Xudo ğəyğuy Xuşdərə burbundə ə həmmə odomihoy ən həmməy millətho. Əri ənuş Urə voisdəni bitovə odomihoy ən hər millət şinoxu Yürə.

> Nisoxut zobuni, nisoxut mundali,
> Ə həmmə sədiğə Doğ-Mə,
> Çünki pur imbu xori ə XUDO
> şinoxirəvoz,
> Çütam purigə dəryoh ə ḩovəvoz.
> (Yəşəḩiyohu 11:9)

Xudorə voisdəni bəxşirə və boruxoi dorə hər ğumolətə. Xudo gufdiri əz Ovrohom:

> Boruxo misoxum boruxo
> soxdəgorhoy türə,
> Nifri soxdəgor türə nəḩlət
> misoxum;
> Və boruxo imboşut ə türəvoz
> Həmmə ğumoləthoy xori.
> (Sər-süfdə 12:3); və dəniş Yuno
> 1:16, 4:11)

> ħич мэку: «Гэħр эн и хэрэбирэ мэ
> мэкүрүм»;
> Боворимитү э Худо бошуку. У э
> тү кумэк имбу.
> (Мэсэлэhо 20:22)

Эз зобуни дошдэ хүшдэрэ – и јэ корикэи. Хүшдэрэ дошдэ бурч эн hэр одомини – вэ гэлханди э чэħмэт кэрэкини. Оммо одомиhо гэħрэ нисэ вэдэшэнүт. (Дэниш Јуно 3:10; дэниш hэмчүн Окол-зэ 19:17-18; Широhо 35:11-14; Мэсэлэhо 25:21-22)

Худо гэјгу сохдэни э товун hэр миллэт.

hэммэ миллэтhој эн хори эн Адонои, эн Оврohом нэ эн Сара тэħно нисди и мирос, чүнки Худо офирри hэр одомирэ. hэчи Худорэ воисдэни ки hэр одоми эз hэр миллэт боворин бу э Худо. Худо гэјгуј Хушдэрэ бурбундэ э hэммэ одомиhој эн hэммэј миллэтhо. Эри энуш Урэ воисдэни битовэ одомиhој эн hэр миллэт шиноху Јүрэ.

> Нисохут зобуни, нисохут
> мундали,
> Э hэммэ сэдигэ Дог-Мэ,
> Чүнки пур имбу хори э ХУДО
> шинохирэвоз,
> Чүтам пурикэ дэрјоh э ḩовэвоз.
> (Јэшэḩијоhу 11:9)

Худорэ воисдэни бэхширэ вэ борухои дорэ hэр гумолэтэ. Худо куфдири эз Оврohом:

> Борухо мисохум борухо
> сохдэкорhој түрэ,
> Нифри сохдэкор түрэ нэḩлэт
> мисохум;
> Вэ борухо имбошут э түрэвоз
> hэммэ гумолэтhој хори.
> (Сэр-сүфдэ 12:3; вэ дэниш Јуно
> 1:16, 4:11)

> Не говори: «Я отплачу за зло»;
> предоставь ГОСПОДУ,
> и Он спасет тебя.
> (Притчи 20:22)

Защитить себя от зла – это другое дело. Самозащита – это право, необходима национальная оборона. Но не люди должны вершить непрощающее отмщение. (См. Иона 3:10; см. также Левит 19:17-18; Псалом 35:11-14; Притчи 25:21-22).

Бог заботится о людях всех народов.

ГОСПОДУ принадлежат все люди на земле, а не только потомки Авраама и Сары, потому что Бог создал каждого. Поэтому Он хочет, чтобы Его познали все люди всех народов.

> Не будут делать зла, не будут
> делать извращение, на всей
> святой горе Моей,
> Ибо земля будет наполнена
> знанием ГОСПОДА, как воды
> наполняют море.
> (Исаиа 11:9)

Бог хочет простить и благословить каждый народ. Бог сказал Аврааму:

> «Я благословлю
> благословляющих тебя, и
> злословящих тебя прокляну;
> И благословятся в тебе все
> племена земные»
> (Бытие 12:3; см. также Иона 1:16;
> 4:11).

Сер зе энчэгъ э Худо, э худолегъо нэгI.

Гене е мэгIлуьмие кор гъосуьт вери э сифир Юно, у гьисди, гереки сер зере энжэгъ э Худой Оврогъом, Исхьогъ не ЯгIэгъу. Гъемме худолегъо (буьтгъо) ве тилисимгъо биё негире сохде биёв. У эз гъемме дузини эри гъемме одомигъо э хори. Хилоси оморени энжэгъ эз Адоной, Офиррегор асму не хори. (Дениш Юно 2:9-10; (э зугъунгъой азербойжони ве ингилиси, 2:8-9).) И гъэгъигъэтире энжэгъ офденим э Сер-суьфде 35:2-4; Широгъо 3:9 (э зугъунгъой азербойжони ве ингилиси, 3:8), ве ЕшэгIиёгъу 45:15-17.

«Келе жэгI» э Сифир Юно

Юно 1:17, 2:1, 10

Кит э Сифир Юно – тержуьме сохде омори эз гъэдимие зугъун гIиврити, «Келе жэгI». Келе жэгI нидануь бире еки эз ченд жире жэгIгъо эгенер хьэйвонгъой дерьёгьи. Э эвели зугъун жугъури нисди омбара гоф эри нуьвуьсде зиндегуни дерьёгье, чуьнки жугъургъо мешгъул небирет э кор дерьёгьевоз. Меселен э Сифир Юно гоф «гемичи», у гьисди «муьнуькгъо» (и гьисди э гъэдимие зугъун гIиврит: «*мелахьим*»), ве хори гъуллугъ сохгъо меселен, «бил зере» (э гIиврит «*т.хь.р*»), вери эри гIэмел, «гъэлэгъ зере (геми)» (Юно 1:5, 13). Меселен, энжэгъ, «келе жэгI» гьисдигъо гоф эри кит.

Гуфдире омори э товун дуь хьэйвон дерьёгьи, комики миест бире «келе жэгI»: келе сипре хуртме (латини: *Carcharodon carcharias*) ве кашалот-кит (латини: *Physeter macrocephalus*). Гъердуьй эни хьэйвонгъо зигьисденуьт э Минжии дерьёгь, гъердуьй энугъо мидануьт фуберде одомире.

Келе сипре хуртме – и гъелбетте жэгIи. У келе бирени те хьофд митро

Sər zə əncəğ ə Xudo, ə xudoləho nəḩ.

Gənə yə məḩlümiyə kor ğosüt vəri ə sifir Yuno, u hisdi, gərəki sər zərə əncəğ ə Xudoy Ovrohom, Isħoğ nə Yaḩəğu. Həmmə xudoləho (bütho) və tilisimho biyo nəgirə soxdə biyov. U əz həmmə duzini əri həmmə odomiho ə xori. Xilosi omorəni əncəğ əz Adonoy, Ofirrəgor asmu nə xori. (Dəniş Yuno 2:9-10 (ə zuhunhoy azərbayconi və ingilisi, 2:8-9.)) I həğiğətirə əncəğ ofdənim ə Sər-süfdə 35:2-4; Şiroho 3:9 (ə zuhunhoy azərbayconi və ingilisi, 3:8), və Yəşəḩiyohu 45:15-17.

«Kələ cəḩ»

Yuno 1:17, 2:1, 10

Balina (kit) ə Sifir Yuno – targum soxdə omori əz ğədimə zuhun ḩivriti, «Kələ cəḩ». Kələ cəḩ nidanü birə yəki əz çənd cirə cəḩho əgənər ħəyvonhoy dəryohi. Ə əvəli zuhun cuhuri nisdi ombara gof əri nüvüsdə zindəguni dəryohə, çünki cuhurho məşğul nəbirət ə kor dəryohəvoz. Məsələn ə Sifir Yuno gof «gəmiçi», u hisdi «münükho» (i hisdi ə ğədimə zuhun ḩivrit: «*məlaḩim*»), və xori ğulluğ soxho məsələn, «bil zərə» (ə ḩivrit «*t.ħ.r*»), vəri əri ḩəməl, «ğələğ zərə» gəmirə (Yuno 1:5, 13). Məsələn, əncəğ, «kələ cəḩ» hisdiho gof əri balina.

Gufdirə omori ə tovun dü ħəyvon dəryohi, komiki miyəst birə «Kələ cəḩ»: kələ siprə xurtmə (latini: *Carcharodon carcharias*) və kaşalot-balina (latini: *Physeter macrocephalus*). Hərdüy ən i ħəyvonho zihisdənüt ə Mincii dəryoh, hərdüy ənuho midanüt fubərdə odomirə.

Kələ siprə xurtmə – i həlbəttə cəḩi. U kələ birəni tə ħofd mitro (bisd dü fut) ə durazi, 2500 kg. (5,500 funt) gurundi. Kələ siprə xurtmə üzgüm zərə omorəni

Сәр зә әнчәг ә Худо, ә худоләһо нәḩ.

Кәнә јә мәḩлүмијә кор госүт вәри ә сифир Јуно, у һисди, кәрәки сәр зәрә әнчәг ә Худој Оврошом, Исħог нә Јаḩәгу. Һәммә худоләһо (бүтһо) вә тилисимһо бијо нәкирә сохдә бијов. У әз һәммә дузини әри һәммә одомиһо ә хори. Хилоси оморәни әнчәг әз Адоној, Офиррәкор асму нә хори. (Дәниш Јуно 2:9-10 (ә зуһунһој азәрбајчони вә инкилиси, 2:8-9.)) И һәгигәтирә әнчәг офдәним ә Сәр-сүфдә 35:2-4; Широһо 3:9 (ә зуһунһој азәрбајчони вә инкилиси, 3:8), вә Јәшәḩијоһу 45:15-17.

«Кәлә чәḩ»

Јуно 1:17, 2:1, 10

Кит ә Сифир Јуно – таркум сохдә омори әз гәдимә зуһун ḩиврити, «Кәлә чәḩ». Кәлә чәḩ нидану бирә јәки әз чәнд чирә чәḩһо әкәнәр ħәјвонһој дәрјоһи. Ә әвәли зуһун чуһури нисди омбара коф әри нүвүсдә зиндәкуни дәрјоһә, чүнки чуһурһо мәшгул нәбирәт ә кор дәрјоһәвоз. Мәсәлән ә Сифир Јуно коф «кәмичи», у һисди «мүнүкһо» (и һисди ә гәдимә зуһун ḩиврит: «*мәлаḩим*»), вә хори гуллуг сохһо мәсәлән, «бил зәрә» (ә ḩиврит «*т.ħ.р*»), вәри әри ḩәмәл, «гәләг зәрә» кәмирә (Јуно 1:5, 13). Мәсәлән, әнчәг, «кәлә чәḩ» һисдиһо коф әри кит.

Куфдирә омори ә товун дү ħәјвон дәрјоһи, комики мијәст бирә «Кәлә чәḩ»: кәлә сипрә хуртмә (латини: *Carcharodon carcharias*) вә кашалот-кит (латини: *Physeter macrocephalus*). Һәрдүј ән и ħәјвонһо зиһисдәнүт ә Минчии дәрјоһ, һәрдүј әнуһо миданүт фубәрдә одомирә.

Кәлә сипрә хуртмә – и һәлбәттә чәḩи. У кәлә бирәни тә ħофд митро (бисд дү фут) ә дурази, 2500 кк. (5,500 фунт) курунди. Кәлә сипрә хуртмә

Поклоняйся только Богу, а не идолам.

Еще одна не менее важная тема, рассматриваемая в «Книге Ионы», – следует поклоняться только Богу Авраама, Исаака и Иакова. Все идолы и все магические средства должны быть отвергнуты. Это главное послание одинаково верно для всех людей на земле. Спасение приходит только от ГОСПОДА, Создателя неба и земли. (См. Иона 2:9-10 (на других языках 2:8-9). Эту истину также находим в Бытие 35:2-4; Псалом 3:8 (на иврите 3:9); Исаиа 45:15-17.

«Большая рыба»

Иона 1:17; 2:1, 10

Кит Ионы – это перевод с иврита слов, означающих «большая рыба». Большой рыбой может быть один из нескольких видов рыб или морских млекопитающих. В древнееврейском языке нет достаточного количества слов для описания морской жизни, потому что евреи обычно не занимались мореходством. Например, в «Книге Ионы» слово «корабельщики» – это в буквальном смысле «соли» (*мелахим*), а сельскохозяйственный термин «копать» (*т-ч-р*) употреблен для описания действия «грести» (1:5, 13). Следовательно, вполне возможно, что «большая рыба» – это словосочетание, употребленное для описания кита.

Было предложено два морских животных, которые могли бы быть этой «большой рыбой»: большая белая акула (*Carcharodon carcharias*) и кашалот (*Physeter macrocephalus*). Оба этих животных живут в Средиземном море и оба способны проглотить человека целиком.

Большая белая акула – это, конечно, рыба. Она вырастает до семи метров (двадцати двух футов)

(бисд дуь фут) э дурази, 2500 кг. (5,500 фунт) гурунди. Келе сипре хуртме уьзгуьм зере оморени э гIов нуькере э дерьёгь дироморенигъо жиге, енебуге э гьирогъ энугъо, эжеки дери омбаре чи эри хурдешуь. ГIовгъой эн кесег хори эн гъэд Минжии дерьёгь гьисди жигей гIов келе сипре хуртме.

Кашалот дери э гIэрей китгъо, комики гьисди *Odontoceti* (э латини). У е жире китгъои, комики э лэгIэю э жигей бигъгъой кит, жиге гирди дуразе пластина вери, кутэхьэ дендугъо. Унегуьре э лэгIэй энугъо гьичиш неве эри энуш угъо мидануь гIэнж гирде, енебуге фуберде хуртмере, жэгIэ, одомире. Гьисди э кашалот ухшеш зеренигъо, комигъоки зигьисденуьт э Минжии дерьёгь ве эз унжо нес рафденуьт гьич э е жигеш. Угьоре унжо гьисди омбара чи эри хурде э гIовгъой эн кесег хоригъой эн Греция. Угъо дануьсденуьт симов зере дарафде э зир гIов те 1000 митро (3,280 фут), те лугъонди новиргъой (желоба) Эллини (Греция).

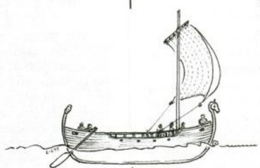

Гьисди е ченд нуьвуьсдегъо, эз 1800-муьн салгъо, э комигъоки гуфдире оморени эз товней одомигъо женг бердетгъо э китгъоревоз ве эз одомигъо екире кит фубердигъо ве ките гирде песде эз шуьгъэмью уре согъ ведешендетгъо одоми. И ихдилот гуфдире оморени эз товней Жеймс Бартли, комики кор сохди э китгъоре гирденигъо одомигъоревоз э геми эн Британия э «Астарай Мизрэхьи» э 1881-муьн сал. Бартлире фуберди е жингире кит, комики чарусди эри зере э песою оморегоргъоре. Ките гирдегоргъо не поюндет женге. Угъо дануьсдет гирде ве вокошире ките э геми. Угъо суьмердуьй ките

ə ḩov nükərə ə dəryoh diromorəniho cigə, yənəbugə ə ğiroğ ənuho, əcəki dəri ombarə çi əri xurdəşü. Ḩovhoy ən kəsəg xori ən ğəd Mincii dəryoh hisdi cigəy ḩov kələ siprə xurtmə.

Kaşalot dəri ə ḩərəy balinaho, komiki hisdi *Odontoseti* (ə latini). U yə cirə balinahoi, komiki ə ləḩəyü ə cigəy biğhoy balina, cigə girdi durazə plastina vəri, kutəħə dənduho. Unəgürə ə ləḩəy ənuho hiçiş nəvə əri ənuş uho midanü ḩənc girdə, yənəbugə fubərdə xurtmərə, cəḩə, odomirə. Hisdi ə kaşalot uxşəş zərəniho, komihoki zihisdənüt ə Mincii dəryoh və əz unco nəs rafdənüt hiç ə yə cigəş. Uhorə unco hisdi ombara çi əri xurdə ə ḩovhoy ən kəsəg xorihoy ən Əllini (Yunanıstan). Uho danüsdənüt üzgüm zərə darafdə ə zir ḩov tə 1000 mitro (3,280 fut), tə luğondi novirhoy (celoba) Əllini.

Hisdi yə çənd nüvüsdəho, əz 1800-mün salho, ə komihoki gufdirə omorəni əz tovnəy odomiho cəng bərdətho ə balinahorəvoz və əz odomiho yəkirə balina fubərdiho və balinarə girdə bəğdo əz şüğəmyü urə soğ vədəşəndətho odomi. I ixdilot gufdirə omorəni əz tovnəy Ceyms Bartli, komiki kor soxdi ə balinahorə girdəniho odomihorəvoz ə gəmi ən Britaniya ə «Astaray Mizrəḩi» ə 1881-mün sal. Bartlirə fubərdi yə cingirə balina, komiki çarusdi əri zərə ə pəsoyü omorəgorhorə. Balinərə girdəgorho nə poyundət cəngə. Uho danüsdət girdə və vokoşirə balinarə ə gəmi. Uho sümərdüy balinarə burranki, vinirüt unco Bartlirə zində, ə xüşdə nə dəri, ə cəndəkyü vəbu suxdəi

үзкүм зәрә оморәни ә ḩов нүкәрә ә дәрјоһ диромораниһо чикә, јәнәбукә ә гирог әнуһо, әчәки дәри омбарә чи әри хурдәшү. Ḩовһој ән кәсәк хори ән гәд Минчии дәрјоһ һисди чикәј ḩов кәлә сипрә хуртмә.

Кашалот дәри ә ḩәрәј китһо, комики һисди *Odontoseti* (ә латини). У јә чирә китһои, комики ә ләḩәјү ә чикәј бигһој кит, чикә кирди дуразә пластина вәри, кутәħә дәндуһо. Унәкүрә ә ләḩәј әнуһо һичиш нәвә әри әнуш уһо миданү ḩәнч кирдә, јәнәбукә фубәрдә хуртмәрә, чәḩә, одомирә. Һисди ә кашалот ухшәш зәрәниһо, комиһоки зиһисдәнүт ә Минчии дәрјоһ вә әз унчо нәс рафдәнүт һич ә јә чикәш. Уһорә унчо һисди омбара чи әри хурдә ә ḩовһој ән кәсәк хориһој ән Әллини (Креция). Уһо данүсдәнүт үзкүм зәрә дарафдә ә зир ḩов тә 1000 митро (3,280 фут), тә лугонди новирһој (челоба) Әллини.

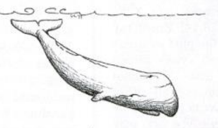

Һисди јә чәнд нүвүсдәһо, әз 1800-мүн салһо, ә комиһоки куфдирә оморәни әз товнәј одомиһо чәнк бәрдәтһо ә китһорәвоз вә әз одомиһо јәкирә кит фубәрдиһо вә китә кирдә бәгдә әз шүгәмјү урә сог вәдәшәндәтһо одоми. И ихдилот куфдирә оморәни әз товнәј Чејмс Бартли, комики кор сохди ә китһорә кирдәниһо одомиһорәвоз ә кәми ән Британија ә «Астарај Мизрәḩи» ә 1881-мүн сал. Бартлирә фубәрди јә чинкирә кит, комики чарусди әри зәрә ә пәсојү оморәкорһорә. Китә кирдәкорһо нә појундәт чәнкә. Уһо данүсдәт кирдә вә вокоширә китә ә кәми. Уһо сүмәрдүј китә бурранки, винирүт унчо Бартлирә

в длину и достигает веса 2500 кг (5,500 фунта). Большая белая акула предпочитает плавать в речных притоках или недалеко от них, где в большом количестве обитает их источник пищи. Острова в восточной части Средиземного моря являются обычными местами охоты большой белой акулы.

Кашалот относится к подотряду китовых, который называется *Odontoceti*. Это такой вид китов, у которых во рту вместо китового уса, представляющего собой длинные пластины, имеются короткие зубы. Поэтому у них во рту нет никакого препятствия, они могут укусить или просто целиком проглотить акулу, рыбу или человека. Существует особый подвид кашалота, который живет в Средиземном море и никуда оттуда не мигрирует. У них есть обильные запасы пищи у островов Греции, они могут нырять на глубину до 1000 метров (3 280 футов, или 547 морских саженей), достигая дна Эллинского желоба.

Есть несколько письменных подтверждений, относящихся к 1800-м годам, где говорится о китобоях, проглоченных китами и выживших в этом тяжелом испытании. Чаще всего приводится случай с Джеймсом Бартли, который работал на британском китобойном судне «Star of the East» в 1881 г. Как описывается, Бартли проглотил разозлившийся кит, который повернулся, чтобы атаковать своих преследователей. Китобойцы продолжали охоту. Им удалось поднять кита на борт судна. Когда же они, наконец, разрезали киту брюхо, то обнаружили там

бурранки, винируьт унжо Бартлире зинде, э хуьшде не дери, э жендекью вебу сухдеи эз гIоволуьй шуьгъэм кит. Бэгъдовой е ченд орине у бирени согъ-саламат ве гьегене ведарафдени э кор хуьшде э гIов зере китгьоре. И ихдилоте хундет э гьейсэгIэтине вэхд ве гуфдирет дургуни. Гъэрез ки кими китгьо мидануь фуберде гуфдире одомире, боворини нисди ки, одоми мимуну зинде, эз Худо кумеки небире, домунде се руз э шуьгъэм эн кит (чуьтам бириге э Юноревоз).

Чуь гуфдире миданим э товун Юно-Нови? У домунди э шуьгъэм эн кит се руз? Чудам э иму мэгIлуьм сoхдениге, э тигъэтевоз, хундеи нуьвуьсдеигьой эн «Сифир эн Юно», ки у муьрди ве песде вогордунде омори э у зиндегуни? Чудам гуфдирениге Танах: Гьемме гIэмелини эри Худо (дениш Сер-суьфде 18:14; Ирмиёгьу 32:17). Иму биё э ёр биёрим ихдилот нови Юноре эз товней кумек биреи э у «АДОНОЙ-Худой асму ... комики дерьёгь не хуьшгире офирригьо» (Юно 1:9). Ведини ки михьтожсуьз эз и, бу «келе жэгI», хуртме енебуге кит, иму биё бовор сохим, э нуьвуьсдеигьой Юно, бире кор – дузини гуфдире.

Кикоёндор

Юно 4:6, 7, 10

Нум эну битмиши гьисди гоф эз гъэдимие зугьун гIиврит. Гье белкем, у гьисди битмиши касторовие дор (латини: *Ricinus communis*). Э гIиврити э Мишно, нум эни тум гуфдире оморени «кик».

Мескен эн кикоёндор гьисди Минжии дерьёгь не тараф мизрэхь эн Индия. И гьисди зу вероморенигьо дор,

əz ḩovolüy şüğəm balina. Bəğdovoy yə çənd orinə u birəni soğ-salamat və həgənə vədarafdəni ə kor xüşdə ə ḩov zərə balinahorə. I ixdilotə xundət ə həysəḩətinə vəxd və gufdirət durguni. Ğərəz ki kimi balinaho midanü fubərdə gufdirə odomirə, bovorini nisdi ki, odomi mimunu zində, əz Xudo kuməki nəbirə, domundə sə ruz ə şüğəm ən balina (çütam birigə ə Yunorəvoz).

Çü gufdirə midanim ə tovun Yuno-Novi? U domundi ə şüğəm ən balina sə ruz? Çudam ə imu məḩlüm soxdənigə, ə tiğətəvoz, xundəi nüvüsdəihoy ən «Sifir ən Yuno», ki u mürdi və pəsdə vogordundə omori ə u zindəguni? Çudam gufdirənigə Tanax: Həmmə ḩəməlini əri Xudo (dəniş Sər-süfdə 18:14; Irmiyohu 32:17). Imu biyo ə yor biyorim ixdilot novi Yunorə əz tovnəy kumək birəi ə u «Adonoy-Xudoy asmu ... komiki dəryoh nə xüşgirə ofirriho» (Yuno 1:9). Vədini ki miħtocsüz əz i, bu «kələ cəḩ», xurtmə yənəbugə balina, imu biyo bovor soxim, ə nüvüsdəihoy Yuno, birə kor – duzini gufdirə.

Kikoyondor

Yuno 4:6, 7, 10

Num ən u bitmişi hisdi gof əz ğədimə zuhun ḩivrit. Hə bəlkəm, u hisdi bitgi kastoroviyə dor (latini: *Ricinus communis*). Ə ḩivriti ə Mişno, num ən i tum gufdirə omorəni «kik».

Məskən ən kikoyondor hisdi Mincii dəryoh nə taraf mizrəh ən Indiya. I hisdi zu vəromorəniho

зиндә, ә хүшдә нә дәри, ә чәндәкју вәбу сухдәи әз ḩоволүј шүгәм кит. Бәгдәвој јә чәнд оринә у бирәни сог-саламат вә һәкәнә вәдарафдәни ә кор хүшдә ә ḩов зәрә китһорә. И ихдилотә хундәт ә һәјсәḩәтинә вәхд вә куфдирәт дуркуни. Гәрәз ки кими китһо мидану фубәрдә куфдирә одомирә, боворини нисди ки, одоми мимуну зиндә, әз Худо кумәки нәбирә, домундә сә руз ә шүгәм ән кит (чүтам бирикә ә Јунорәвоз).

Чү куфдирә миданим ә товун Јуно-Нови? У домунди ә шүгәм ән кит сә руз? Чудам ә иму мәḩлүм сохдәникә, ә тигәтәвоз, хундәи нүвүсдәиһој ән «Сифир ән Јуно», ки у мүрди вә пәсдә вокордундә омори ә у зиндәкуни? Чудам куфдирәникә Танах: һәммә ḩәмәлини әри Худо (дәниш Сәр-сүфдә 18:14; Ирмијоһу 32:17). Иму бијо ә јор бијорим ихдилот нови Јунорә әз товнәј кумәк бирәи ә у «АДОНОЈ-Худој асму ... комики дәрјоһ нә хүшкирә офирриһо» (Јуно 1:9). Вәдини ки миħточсүз әз и, бу «кәлә чәḩ», хуртмә јәнәбукә кит, иму бијо бовор сохим, ә нүвүсдәиһој Јуно, бирә кор – дузини куфдирә.

Кикојондор

Јуно 4:6, 7, 10

Нум ән у битмиши һисди коф әз гәдимә зуһун ḩиврит. һә бәлкәм, у һисди битки касторовијә дор (латини: *Ricinus communis*). Ә ḩиврити ә Мишно, нум ән и тум куфдирә оморәни «кик».

Мәскән ән кикојондор һисди Минчии дәрјоһ нә тараф мизрәһ

Бартли, еще живого, хоть и без сознания, а на его коже были ожоги от желудочного сока кита. Через несколько недель он полностью поправился и вернулся к своей работе китобойца. В современный период были проведены исследования этой истории и некоторые исследователи пришли к выводу о ее неправдоподобности. Хотя некоторые киты и могут проглотить человека, маловероятно, что в естественных условиях человек может выжить, проведя в чреве кита три дня.

Что же мы скажем о пророке Ионе? Он прожил три дня в чреве кита? Или, как говорит нам внимательное чтение текста, он умер, а потом опять был возвращен к жизни? Как говорит Танах, все возможно с Господом (Бытие 18:14, Иеремия 32:17). Следовательно, мы должны помнить, что в истории с пророком Ионой принимает участие «Господь, Бог небес, сотворивший море и сушу» (Иона 1:9). Тогда, независимо от того, была ли «большая рыба» рыбой, акулой или китом, мы можем верить в то, что описанное Ионой происшествие – правда.

Kikayondor

Иона 4:6, 7, 10

Название этого растения является транслитерацией с древнееврейского. Вероятно, это клещевина (*Ricinus communi*). На иврите Мишны семена этого растения называются кик.

Родиной клещевины является бассейн Средиземноморья и восточная часть Индии. Это очень быстрорастущее дерево, оно может достигать

гьуьндуьри эну бирени 12 м. (39 фут). Келе велггьо дуразию 15-45 см. (5.9-18 дуйм). Таре тум эну лап огъуни. Оммо эз тум эну вегирде оморенигьо руьгъэн хэйрлуьни, чуьн дерму, эри буш сохде шуьгъэме, гьемчуьн уре кор сохденуьт э руьгъэн энуревоз лампареш сухундениуьй. Гъуьмгъуьмегьой энуре хурегьо хурденуьт, эз велггьою эвруьшуьм гIэмел овурденуьтгьо (латини: *Samia cynthia*) гъумгъумей эн дор тути. Гьисди г ъ у м г ъ у м е г ь о хурденуьтгьо велггьой кикоёндоре (латини: *Achaea janata*).

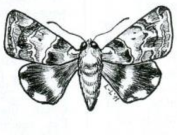

Песинигьо гьисди келе пеймуне ве омбар хурденуьт велггьой эн кикоёндоре ве э гьечиревоз вегирденуьт серини эн нуьшде жигей Юноре.

Эзунбэгьдо, иму хунденим эз товней дор, комики зу веремoрени, енебуге эз товней гъумгъумегьо, комики хурденуьт зури-зури эз минкини. Энжэгъ келе жэгI енебуге кит чуьтам фубердиге Юноре. И бире ихдилот ниё бу эришму небоворими. Адоной офирригьо и гIуьломе э гофевоз ве нара сохдигьо Гъирмизине дерьёгье (Дерьёгъ Суф), эри ведиревунде Исроиле э нетерсе жиге, гьелбет мидануь бире дузи и ихдилотгьо э гIуьмуьр нови Юно, комики иму хунденим э сифир.

dor, hündüri ənu birəni 12 m. (39 fut). Kələ vəlgho duraziyü 15-45 sm. (5.9-18 duym). Tarə tum ənu lap oğuni. Ommo əz tum ənu vəgirdə omorəniho rüğən xəyrlüni, çün dərmu, əri buş soxdə şüğəmə, həmçün urə kor soxdənüt ə rüğən ənurəvoz lamparəş suxundənüy. Ğumğuməhoy ənurə xurəho xurdənüt, əz vəlghoyü əvrüşüm ḩəməl ovurdənütho (latini: *Samia cynthia*) ğumğuməy ən dor tuti. Hisdi ğumğuməho xurdənütho vəlghoy kikoyondorə (latini: *Achaea janata*). Pəsiniho hisdi kələ pəymunə və ombar xurdənüt vəlghoy ən kikoyondorə və ə həçirəvoz vəgirdənüt sərini ən nüşdə cigəy Yunorə.

Əzunbəğdo, imu xundənim əz tovnəy dor, komiki zu vərəmorəni, yənəbugə əz tovnəy ğumğuməho, komiki xurdənüt zuri-zuri əz minkini. Əncəğ kələ cəḩ yənəbugə balina çütam fubərdigə Yunorə. I birə ixdilot niyo bu ərişmu nəbovorimi. Adonoy ofirriho i ḩülomə ə gofəvoz və nara soxdiho Ğirmizinə dəryohə (Dəryoh Suf), əri vədirovundə Isroilə ə nətərsə cigə, həlbət midanü birə duzi i ixdilotho ə ḩümür novi Yuno, komiki imu xundənim ə sifir.

ән Индија. И һисди зу вәроморәниһо дор, һүндүри әну бирәни 12 м. (39 фут). Кәлә вәлкһо дуразијү 15-45 см. (5.9-18 дујм). Тарә тум әну лап огуни. Оммо әз тум әну вәкирдә оморәниһо рүгән хәјрлүни, чүн дәрму, әри буш сохдә шүгәмә, һәмчүн урә кор сохдәнүт ә рүгән әнурәвоз лампарәш сухундәнүј. Гумгумәһој әнурә хурәһо хурдәнүт, әз вәлкһојү әврүшүм ḩәмәл овурдәнүтһо (латини: *Samia cynthia*) гумгумәј ән дор тути. һисди гумгумәһо хурдәнүтһо вәлкһој кикојондорә (латини: *Achaea janata*). Пәсиниһо һисди кәлә пәјмунә вә омбар хурдәнүт вәлкһој ән кикојондорә вә ә һәчирәвоз вәкирдәнүт сәрини ән нүшдә чикәј Јунорә.

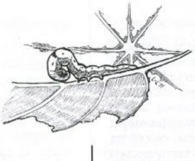

Әзунбәгдо, иму хундәним әз товнәј дор, комики зу вәрәморәни, јәнәбукә әз товнәј гумгумәһо, комики хурдәнүт зури-зури әз минкини. Әнчәг кәлә чәḩ јәнәбукә кит чүтам фубәрдикә Јунорә. И бирә ихдилот нијо бу әришму нәбоворими. Адонoј офирриһо и ḩүломә ә кофәвоз вә нара сохдиһо Гирмизинә дәрјоһә (Дәрјоһ Суф), әри вәдировундә Исроилә ә нәтәрсә чикә, һәлбәт мидану бирә дузи и ихдилотһо ә ḩүмүр нови Јуно, комики иму хундәним ә сифир.

высоты 12 метров (39 футов). Листья большие и пальмовидные, длиной 15-45 см (5.9–18 дюймов). В сыром виде семена растения очень ядовиты. Но рафинированное масло, получаемое из семян, полезно как лекарственное средство или как слабительное; оно также использовалось как лампадное масло. Гусеницы некоторых бабочек питаются листьями, например, гусеницы айлантового шелкопряда (*Samia cynthia*) или кротоновые гусеницы (*Achaea janata*) касторовой совки. Последние вырастают до очень больших размеров и обладают неутолимым аппетитом к листьям клещевины. Кротоновая гусеница могла бы быть тем червем, который лишил Иону тенистого места.

Кроме того, мы читаем о дереве, которое растет быстрее, чем это обычно возможно; и о черве, или червях, которые едят невероятно быстро. Как и в случае с большой рыбой или китом, проглотившим Иону, неестественность событий не должна вызывать у нас неверие в историческую правдивость рассказа. Господь, создавший вселенную словом и раскрывший Красное море, чтобы вывести Израиль в безопасное место, наверняка может сделать реальными те события в жизни пророка Ионы, о которых мы читаем в книге.

Тержуьм не Орфографие

Тержуьме сохдеи

Тегьер тержуьме сохдеиму эз гъэдимие гІиврити э жугьури – терези э хьэрфбэхьэрф, чуьтам гьисд ве мэгІноюре варасуьндеи. Нуьвуьсдеигьо э зугьун Туьрои доре омори э гьер верэгъ эри эну одомигьо, комигьоки дануьсденуьт гъэдимие зугьун гІиврите ве воисдени э угьо деригьо тефигІэтире.

Орфографией хьэрфноме чор жирои

Чуьнки жугьури хунде оморени э се хьэрфномеревоз ве омбардеки жугьургьой догьи гьеймогьой дие нес зигьисденуьт э жиро-жиро жигегьо, и сифире нуьвуьсдеймгьо вэхд, иму э кор дешендейм гьер се хьэрфномере. Э гьер верэгъ, э екимуьн кесег эз тараф чеп доре омори хэт э зугьун уруси (криллица), э дуьимуьн кесег – э тозе хьэрфномей Азербойжони, латини, э сеимуьн кесег э хьэрфномей Азербойжони, криллица, ве э песини кесег э хэт Туьрои.

Се жиро хэрфноме гъобул сохдеи эдей гІэмел овурде дуь жиро мэгІлуьме четини. Екимуьн – гофгьо э легьчегьо гуьре дегиш биреи, э комигьо ки, кор сохдени, и эз дуьеки тефигІэти деригьо хэрфноме. Иму жэхьди сохдим эри дощде герек гьисдигьо ве э гьер хэрфноме деригьо гофгьоре-луьгъэте.

Дуьимуьн – четине меселе уни ки, десхэти эн гьер легьче жиро-жирои. Четини гІэмел оморени эри эну ки, нуьвуьсдегоргьоре войсде коре беруьт э гъэйдегьой эн фонетикаревоз. ЕгІэним гоф чуьтам гуфдире омореииге гье гьечуш нуьвуьсде биёв. Эрчуьки, эз жиро-жиро вилеетгьо гьисдигьо одомигьо е гофе гуфдиренуьт э ченд жиро, екиге е гофе мидану бире ченд жире десхэти.

Targum nə Orfografiyə

Targum soxdəi

Təhər targum soxdəimu əz ğədimə ḩivriti ə cuhuri – tərəzi ə ħərfbəħərf, çütam hisd və məḩnoyürə varasündəi. Nüvüsdəiho ə zuhun Türoi dorə omori ə hər vərəğ əri ən u odomiho, komihoki danüsdənüt ğədimə zuhun ḩivritə və voisdəni ə uho dəriho təfiḩətirə.

Orfografiyəy ħərfnomə çor ciroi

Ərçü ki cuhuri xundə omorəni ə sə ħərfnomərəvoz və ombardəki cuhurhoy doği həymohoy diyə nəs zihisdənüt ə ciro-ciro cigəho, i sifirə nüvüsdəymho vəxd, imu ə kor dəşəndəym hər sə ħərfnomərə. Ə hər vərəğ, ə yəkimün kəsəg əz taraf çəp dorə omori xət ə zuhun urusi (krillitsa), ə düyümün kəsəg – ə tozə ħərfnoməy Azərboyconi, latini, ə səyümün kəsəg ə ħərfnoməy Azərboyconi, krillitsa, və ə pəsini kəsəg ə xət Türoi.

Sə ciro xərfnomə ğobul soxdəi ədəy ḩəməl ovurdə dü ciro məḩlümə çətini. Yəkimün – gofho ə ləhçəho giro dəgiş birəi, ə komiho ki, kor birəni, i, əz düyəki təfiḩəti dəriho xərfnomə. Imu cəħdi soxdim əri doşdə gərək hisdiho və ə hər xərfnomə dəriho gofhorə-lüğətə.

Düyümün – çətinə məsələ uni ki, dəsxəti ən hər ləhçə ciro-ciroi. Çətini ḩəməl omorəni əri ənu ki, nüvüsdəgorhorə voisdə korə bərüt ə ğəydəhoy ən fonetikarəvoz. Yəḩənim gof çütam gufdirə omorənigə hə həçuş nüvüsdə biyov. Ərçüki, əz ciro-ciro viləyətho hisdiho odomiho yə gofə gufdirənüt ə çənd ciro, yəkigə yə gofə midanü birə çənd cirə dəsxəti.

Таркум нә Орфокрафиҹә

Таркум сохдәи

Тәһәр таркум сохдәиму әз гәдимә ḩиврити ә чуһури – тәрәзи ә ħәрф-бәħәрф, чүтам һисд вә мәḩнојүрә варасүндәи. Нүвүсдәиһо ә зуһун Түрои дорә омори ә һәр вәрәг әри ән у одомиһо, комиһоки данүсдәнүт гәдимә зуһун ḩивритә вә воисдәни ә уһо дәриһо тәфиḩәтирә.

Орфокрафијәј ħәрфномә чор чирои

Әрчү ки чуһури хундә оморәни ә сә ħәрфномәрәвоз вә омбардәки чуһурһој доги һәјмоһој дијә нәс зиһисдәнүт ә чиро-чиро чикәһо, и сифирә нүвүсдәјмһо вәхд, иму ә кор дәшәндәјм һәр сә ħәрфномәрә. Ә һәр вәрәг, ә јәкимүн кәсәк әз тараф чәп дорә омори хәт ә зуһун уруси (криллица), ә дүјүмүн кәсәк – ә тозә ħәрфномәј Азәрбајчони, латини, ә сәјүмүн кәсәк ә ħәрфномәј Азәрбајчони, криллица, вә ә пәсини кәсәк ә хәт Түрои.

Сә чиро хәрфномә гобул сохдәи әдәј ḩәмәл овурдә дү чиро мәḩлүмә чәтини. Јәкимүн – кофһо ә ләһчәһо киро дәкиш бирәи, ә комиһо ки, кор бирәни, и, әз дүјәки тәфиḩәти дәриһо хәрфномә. Иму чәħди сохдим әри дощдә кәрәк һисдиһо вә ә һәр хәрфномә дәриһо кофһорә-лүгәтә.

Дүјүмүн – чәтинә мәсәлә уни ки, дәсхәти ән һәр ләһчә чиро-чирои. Чәтини ḩәмәл оморәни әри әну ки, нүвүсдәкорһорә воисдә корә бәрүт ә гәјдәһој ән фонетикарәвоз. Јәḩәним коф чүтам куфдирә оморәникә һә һәчуш нүвүсдә бијов. Әрчүки, әз чиро-чиро виләјәтһо һисдиһо одомиһо јә кофә куфдирәнүт ә чәнд чиро, јәкикә јә кофә миданү бирә чәнд чирә дәсхәти.

Перевод и орфография

Перевод

Стиль нашего перевода с древнееврейского языка на язык горских евреев, язык джуури, – это некий баланс между дословным переводом и свободным смысловым переводом. Для тех, кто знает древнееврейский язык и хотел бы сделать сравнение, на каждой странице дается текст в оригинале.

Орфография и расположение текста в четырех колонках

Поскольку язык джуури можно читать по меньшей мере в трех алфавитах и большинство горских евреев больше не проживает в отдельных регионах, при составлении этой книги мы использовали все три алфавита. На каждой странице в первой колонке слева дается текст на русской кириллице, во второй колонке – на современной азербайджанской латинице, в третьей колонке – на азербайджанской кириллице и в последней колонке – текст на традиционном иврите (на (древнееврейском).

Применение трех алфавитов вызывает две специфические проблемы. Первая – это изменение лексики (словаря) в диалектах, в которых используется эти отличающиеся друг от друга алфавиты. Мы попытались сохранить характерную лексику, принадлежащую каждому алфавиту.

Вторая проблема заключается в наличии разных орфографических систем каждого диалекта. Проблема возникает вследствие того, что при написании носители языка хотят использовать фонетическую систему орфографии, согласно которой слово пишется так, как оно произносится. Поскольку люди из разных мест проживания произносят одни и те

Иму эдейм гьечи хьисоб сохде ки, биё бу е хьэрфноме, комигьоки мидануь эз гІэре вегирде четинигьоре. Э омбаре вэхдгьо гьобул сохдеи оморени гъэдер нуьвуьсдеи эн луьгъэт Дербенд; меселен, гІов эжигей, ов («вода»), гьемчуьн, асму эжигей, гІэсму енебуге, осму («небо»). Неденишире, э бэгІзи жигегьо иму оморейм э разиети; меселен, «омбар» э жигей «амбар» енебуге «омбор» («много»). Э узге вэхдгьойге эри е гъэйде гьобул сохде иму э назар вегирденим эз фарси гирощдигьо гофгьоре; меселен, «гирде», э жигеи гуьрде» («держать»), ве «офирре», э жигей «офире» («создать»).

Четинигьо бирени, иллогьки э у гофгьо, э комигьоки дери хэрфноме оморенигьо эз дорун лэгІэ ве деригьо э гІэре гьоверегьо, ве гьемиге хьэрф «й». Э и жедвел (таблица) эдей бурмунде оморе хьуьжетлуье хьэрфгьой эн се хьэрфноме.

Эз товней хьэрфномей латини, иму э кор дешендейм тозе хьэрфномей латинире эн Азербойжони. Дузи, суьфде и четин тахьэр мибу ки хундиге эвели хьэрфномей латинире. Эдейм михьилои хосде эз гІуьмуьрью омбар гьисдигьо хундегоргьойму ве боворини доре ки, ишмуш рази мибошит э имуревоз эри эну ки, и жовоне жугьургьой догьи зигьисденуьтгьо э Азербойжон не ченд улкегьой дуьньёгь мидануьт э асантиревоз хунде тозе хьэрфномей латинире ве эри биёвгьо миросгьоймуш мидануьт дощде зугьун жугьургьой эн Кавказе.

Imu ədəym həçi ħisob soxdə ki, biyo bu yə ħərfnomə, komihoki midanü əz ḩərə vəgirdə çətinihorə. Ə ombarə vəxdho ğobul birəni omorəni ğədər nüvüsdəi ən lüğət Dərbənd; məsələn, ḩov əcigəy, ov («su»), həmçün, asmu əcigəy, ḩəsmu yənəbugə, osmu («asiman»). Nədənişirə, ə bəḩzi cigəho imu omorəym ə raziyəti; məsələn, «ombar» ə cigəy «ambar» yənəbugə «ombor» («çox»). Ə üzgə vəxdhoygə əri yə ğəydə ğobul soxdə imu ə nazar vəgirdənim əz farsi giroşdiho gofhorə; məsələn, «girdə», ə cigəi «gürdə» («tutmaq»), və «ofirrə», ə cigəy «ofirə» («yaratmağ»).

Çətiniho birəni, illohki ə u gofho, ə komihoki dəri xərfnomə omorəniho əz dorun ləḩə və dəriho ə ḩərə hovərəho, və həmigə ħərf «y». Ə i cədvəl (tablitsa) ədəy burbundə omorə ħücətlüyə ħərfhoy ən sə ħərfnomə.

Əz tovnəy ħərfnoməy latini, imu ə kor dəşəndəym tozə ħərfnoməy latinirə ən Azərboyconi. Duzi, süfdə i çətin taħər imbu ki xundigə əvəli ħərfnoməy latinirə. Ədəym miħiloi xosdə əz ḩümüryü ombar hisdiho xundəgorhoymu və bovorini dorə ki, işmuş razi imboşit ə imurəvoz əri ənu ki, i covonə cuhurhoy doği zihisdənütho ə Azərboycon nə çənd ulkəhoy dünyoh midanüt ə asantirəvoz xundə tozə ħərfnoməy latinirə və əri biyovho miroshoymuş midanüt doşdə zuhun cuhurhoy ən Kavkazə.

Иму әдәјм һәчи ħисоб сохдә ки, бијо бу јә ħәрфномә, комиһоки миданү әз ḩәрә вәкирдә чәтиниһорә. Ә омбарә вәхдһо гобул бирәни оморәни гәдәр нүвүсдәи ән лүгәт Дәрбәнд; мәсәлән, ḩов әчикәј, ов («вода»), һәмчүн, асму әчикәј, ḩәсму јәнәбукә, осму («небо»). Нәдәнаширә, ә бәḩзи чикәһо иму оморәјм ә разијәти; мәсәлән, «омбар» ә чикәј «амбар» јәнәбукә «омбор» («много»). Ә үзкә вәхдһојкә әри јә гәјдә гобул сохдә иму ә назар вәкирдәним әз фарси кирощдиһо кофһорә; мәсәлән, «кирдә», ә чикәј «күрдә» («держать»), вә «офиррә», ә чикәј «офирә» («создать»).

Чәтиниһо бирәни, иллоһки ә у кофһо, ә комиһоки дәри хәрфномә оморәниһо әз дорун ләḩә вә дәриһо ә ḩәрә һовәрәһо, вә һәмикә ħәрф «ј». Ә и чәдвәл (таблица) әдәј бурбундә оморә ħүчәтлүјә ħәрфһој ән сә ħәрфномә.

Әз товнәј ħәрфномәј латини, иму ә кор дәшәндәјм тозә ħәрфномәј латинирә ән Азәрбајчони. Дузи, сүфдә и чәтин таħәр имбу ки хундикә әвәли ħәрфномәј латинирә. Әдәјм миħилои хосдә әз ḩүмүрјү омбар һисдиһо хундәкорһојму вә боворини дорә ки, ишмуш рази имбошит ә имурәвоз әри әну ки, и човонә чуһурһој доги зиһисдәнүтһо ә Азәрбајчон нә чәнд улкәһој дүнјоһ миданүт ә асантирәвоз хундә тозә ħәрфномәј латинирә вә әри бијовһо миросһојмуш миданүт дощдә зуһун чуһурһој ән Кавказә.

же слова по-разному, одно слово может иметь несколько вариантов написания.

Мы исходили из теоретической необходимости единой унифицированной системы правописания, выходящей за рамки орфографических границ. В большинстве случаев нормой было принято правописание дербентского диалекта; например, ‹гІов› вместо ‹ov› («вода»). Тем не менее, в некоторых случаях мы просто пошли на компромисс; например, ‹омбар› вместо ‹амбар› или ‹ombor› («много»). В других случаях для принятия решения мы обращались к персидскому происхождению слова; например, ‹гирде› вместо ‹гуьрде› («держать»), а также ‹офирре› вместо офире («создать»).

Особенную проблему представляет орфография слов, в которых употребляются определенные буквы, особенно те буквы, которые представляют звуки, создаваемые в задней части рта, и промежуточный звук (й). В приведенной ниже таблице показаны эти более спорные буквы, имеющиеся в трех алфавитах.

Что касается латинского алфавита, мы используем современную латиницу Азербайджана. Вначале это может вызвать некое неудобство для тех, кто учился читать на латинском алфавите, применяемом ранее. Мы приносим извинения нашим более старшим читателям. Мы уверены, что вы будете довольны, подумав о том, что горские евреи, которые моложе вас, живущие в Азербайджане и на Западе, смогут с легкостью читать современный латинский алфавит. Использование современной латиницы может помочь сохраниться языку джуури для будущих поколений.

Урусијә криллица	Азәрбајчонијә латин	Азәрбајчонијә криллица	Гәдимә ḩиврит
Г, г	G, g	Қ, қ	ג
Гь, гь	H, h	h, h	ה
Гъ, гъ	Q, q	Г, г	ק
ГI, гI	Ḩ, ḩ	ḩ, ḩ	ע
Е, е	Yə, yə / Ə, ə	Jə, jə / Ə, ə	אֶ / יא
Э, э	Ə, ə	Ə, ə	אֶ
Ж, ж	C, c	Ҹ, ҹ	ג׳
Ч, ч	Ç, ç	Ч, ч	צ׳
Й, й	Y, y	J, j	י
У, у	U, u	У, у	וּ
Уь, уь	Ü, ü	Ү, ү	וֻ
Х, х	X, x	Х, х	כ
Хь, хь	Ħ, ħ	Ћ, ћ	ח

Эри нуьвуьсде нумгьой Худоре биё бу келе хьэрфгьо

Тержуьмей иму гирощдени э гIэрей-хэлгъиревоз гIэдот нуьвуьсдеи нум Худоре. Гьемме гиле, эгенер э хэт Туьрои дериге нум нуьвуьсдеи э чор келе хьэрфгьоревоз, И-Гь-В-Гь (יהוה), иму э тержуьмей иму нуьвуьсденим нум Худоре э келе хьэрфгьоревоз (э латини гьисди «Тетраграммотон»). Гьечу, ки ишму э хундеки АДОНОЙ, енебуге ОФИРРЭГОР, нуьвуьсде оморигьо э келе хьэрфгьоревоз, данит ки у гьисди нум Худо беригьо э чор хьэрфгьоревоз. Хундитге э чуькле хьэрфгьоревоз, «Адоной», данит ки у гьисди «Худой ме» (хьэрф бэхьэрф: «Огъой ме»). Ве ишму э хундеки э чуькле хьэрфгьоревоз, «Офиррегор», данит ки, у гьисди «Создатель».

Əri nüvüsdə numhoy Xudorə biyo bu kələ ħərfho

Targumimu giroşdəni ə ḩərəy-xəlğirəvoz ḩədot nüvüsdəi num Xudorə. Həmmə gilə, əgənər ə xət Türoi dərigə num nüvüsdəi ə çor kələ ħərfhorəvoz, I-H-V-H (יהוה), imu ə tərcüməy targumimu nüvüsdənim num Xudorə ə kələ ħərfhorəvoz (ə latini hisdi «Tetragrammoton»). Həçu, ki işmu ə xundəki ADONOY, yənəbugə OFİRRƏQOR, nüvüsdə omoriho ə kələ ħərfhorəvoz, danit ki u hisdi num Xudo bəriho ə çor ħərfhorəvoz. Xunditgə ə çüklə ħərfhorəvoz, «Adonoy», danit ki u hisdi «Xudoymə» (ħərf-bəħərf: «Oğoymə»). Və işmu ə xundəki ə çüklə ħərfhorəvoz, «Ofirrəgor», danit ki, u hisdi «Yaradan».

Русская кириллица	Азербайджанская латиница	Азербайждáнская кириллица	Ивритский эквивалент
Г, г	G, g	Қ, қ	ג
Гь, гь	H, h	h, h	ה
Гъ, гъ	Q, q	Г, г	ק
ГI, гI	Ḩ, ḩ	ḩ, ḩ	ע
Е, е	Yə, yə / Ə, ə	Jə, jə / Ə, ə	אֶ / יא
Э, э	Ə, ə	Ə, ə	אֶ
Ж, ж	C, c	Ҹ, ҹ	ג׳
Ч, ч	Ç, ç	Ч, ч	צ׳
Й, й	Y, y	J, j	י
У, у	U, u	У, у	וּ
Уь, уь	Ü, ü	Ү, ү	וֻ
Х, х	X, x	Х, х	כ
Хь, хь	Ħ, ħ	Ћ, ћ	ח

Әри нүвүсдә нумһој Худорә бијо бу кәлә ћәрфһо

Таркумиму кирощдәни ә ḩәрәј-хәлгирәвоз ḩәдот нүвүсдәи нум Худорә. Һәммә килә, әкәнәр ә хәт Түрои дәрикә нум нүвүсдәи ә чор кәлә ћәрфһорәвоз, И-Һ-В-Һ (יהוה), иму ә таркумиму нүвүсдәним нум Худорә ә кәлә ћәрфһорәвоз (ә латини һисди «Тетракраммотон»). Һәчу, ки ишму ә хундәки АДОНОЈ, јәнәбукә ОФИРРӘКОР, нүвүсдә омориһо ә кәлә ћәрфһорәвоз, данит ки у һисди нум Худо бәриһо ә чор ћәрфһорәвоз. Хундиткә ә чүклә ћәрфһорәвоз, «Адоној», данит ки у һисди «Худојмә» (ћәрф-бәћәрф: «Огојмә»). Вә ишму ә хундәки ә чүклә ћәрфһорәвоз, «Офиррәкор», данит ки, у һисди «Создатель».

Использование заглавных букв при написании имен Бога

Наш перевод следует стандартному международному стилю, принятому для написания имен Бога: во всех случаях, когда в тексте оригинала употребляется имя, состоящее из четырех букв (יהוה) мы в нашем переводе пишем имя Бога заглавными буквами. Так что когда вы читаете АДОНОЙ, или же ОФИРРЕГОР, написанные заглавными буквами, это является переводом имени Бога, состоящего из четырех букв. Когда вы читаете Адоной, это означает просто «мой Господь». А когда вы читаете Офиррегор, это значит «Создатель».

Кор биреи э нишонегьоревоз

Гъэдимие зугьун гIиврит гьисди – кутэхьэ зугьун. У э кеме гофевоз варасундени гьер ихдилоте эри энишму, э хундегор кумеки бу гуфдире е кем гофгьоре зиёд сохдейм. У зиёд сохде оморигьо гофгьо бурмунде оморени э нишонегьоревоз.

Шегьрномегьо

Э тержуьме сохде оморигьо жиге вери – шегьрномегьо. Игьо гьисди эри хундегор. Виниритге нишоне (*) денишит э зофру нуьвуьсде оморигьо верэгъ.

Гуьнжои э широгьой эн гъэдимие зугьун гIиврити не жугьури э Сифир Юно

Э тержуьме сохде оморигьо дери гуьнжоие широгьой эн эвели хэт Танахи. Э тержуьме сохде оморетгьо, э иму дореймгьо тержуьме чуьтам герекиге э жиге овурде омори селигъэй широ нуьвуьсдеи. Э е жигеле, э у дери тефигIэти эз тержуьмей уруси, азербойжони не ингилиси. Э гъэдимие зугьун гIиврити э хэт эн «Сифир Юно» э екимуьн серне гирд бири энжэгъ шаздегь широгьо. Оммо э тержуьме сохде оморейгьо эн гьер се зугьунгьо – гьевдегь широгьо. Гьечи эдей хьисоб бире ки, Юно 2:1 э нуьвуьсдеи Танах не э жугьури – 1:17, э се зугьунгьоигеи. Юно 2:2 э нуьвуьсдеи Танахи не э жугьури – 2:1, э се зугьунгьоигеи (ве песде-песде). Э дуьимуьн серне э нуьвуьсдеи Танах не зугьун жугьури вери яздегь широгьо (стихи), э бешгъэ зугьунгьойге тержуьме сохде оморе вери дегь широгьо.

Kor birəi ə nişonəhorəvoz

Ğədimə zuhun ḩivrit hisdi – kutəħə zuhun. U ə kəmə gofəvoz varasundəni hər ixdilotə əri ənişmu, ə xundəgor kuməki bu gufdirə yə kəm gofhorə ziyod soxdəym. U ziyod soxdə omoriho gofho burbundə omorəni ə nişonəhorəvoz.

Şəhrnoməho

Ə targum soxdə omoriho cigə vəri – şəhrnoməho. Iho hisdi əri xundəgor. Viniritgə nişonə (*) dənişit ə zofru nüvüsdə omoriho vərəğ.

Qüncoi ə şirohoy ən ğədimə zuhun ḩivriti nə juhuri

Ə targum soxdə omoriho dəri güncoiyə şirohoy (stixi) ən əvəli xət Tanaxi. Ə targum soxdə omorətho, ə imu dorəymho targum çütam gərəkigə ə cigə ovurdə omori səliğəy şiro nüvüsdəi. Ə yə cigələ, ə u dəri təfiḩəti əz targum urusi, azərboyconi nə ingilisi. Ə ğədimə zuhun ḩivriti ə xət ən «Sifir Yuno» ə yəkimün sərnə gird biri əncəğ şazdəh şiroho. Ommo ə targum soxdə omorəyho ən hər sə zuhunho – həvdəh şiroho. Həçi ədəy ħisob birə ki, Yuno 2:1 ə nüvüsdəi Tanax nə ə cuhuri – 1:17, ə sə zuhunhoygəi. Yuno 2:2 ə nüvüsdəi Tanaxi nə ə cuhuri – 2:1, ə sə zuhunhoygəi (və pəsdə-pəsdə). Ə düyümün sərnə ə nüvüsdəi Tanax nə zuhun cuhuri vəri yazdəh şiroho (stixi), ə bəşğə zuhunhoygə targum soxdə omorə vəri dəh şiroho.

Кор бирәи ә нишонәһорәвоз

Гәдимә зуһун ḩиврит һисди – кутәћә зуһун. У ә кәмә кофәвоз варасундәни һәр ихдилотә әри әнишму, ә хундәкор кумәки бу куфдирә јә кәм кофһорә зијод сохдәјм. У зијод сохдә омориһо кофһо бурбундә оморәни ә нишонәһорәвоз.

Шәһрномәһо

Ә таркум сохдә омориһо чикә вәри – шәһрномәһо. Иһо һисди әри хундәкор. Винириткә нишонә (*) дәнишит ә зофру нүвүсдә омориһо вәрәг.

Күнчои ә широһој ән гәдимә зуһун ḩиврити нә чуһури

Ә таркум сохдә омориһо дәри күнчоијә широһој (стихи) ән әвәли хәт Танахи. Ә таркум сохдә оморәтһо, ә иму дорәјмһо таркум чүтам кәрәкикә ә чикә овурдә омори сәлигәј широ нүвүсдәи. Ә јә чикәлә, ә у дәри тәфиḩәти әз таркум уруси, азәрбајчони нә инкилиси. Ә гәдимә зуһун ḩиврити ә хәт ән «Сифир Јуно» ә јәкимүн сәрнә кирд бири әнчәг шаздәһ широһо. Оммо ә таркум сохдә оморәјһо ән һәр сә зуһунһо – һәвдәһ широһо. Һәчи әдәј ћисоб бирә ки, Јуно 2:1 ә нүвүсдәи Танах нә ә чуһури – 1:17, ә сә зуһунһојкәи. Јуно 2:2 ә нүвүсдәи Танахи нә ә чуһури – 2:1, ә сә зуһунһојкәи (вә пәсдә-пәсдә). Ә дүјүмүн сәрнә ә нүвүсдәи Танах нә зуһун чуһури вәри јаздәһ широһо, ә бәшгә зуһунһојкә таркум сохдә оморә вәри дәһ широһо.

Использование курсива

Древнееврейский язык – язык компактный. Он использует минимальное количество слов для описания какого-либо события. Поэтому мы добавили некоторые слова, чтобы помочь читателю понимать прочитанное. Эти добавленные слова выделены курсивом.

Примечания

К нашему переводу прилагаются примечания. Примечания не являются частью оригинального текста на древнееврейском – они добавлены для читателя. Увидев знак примечания (*), обращайтесь к соответствующему примечанию в нижней части страницы.

Стихосложение древнееврейского языка

В предлагаемом переводе соблюден порядок стихосложения, применяемый в древнееврейском тексте. В одном только случае он отличается от русского, азербайджанского или английского перевода. В древнееврейском тексте «Книги Ионы» первая глава содержит только шестнадцать стихов, а в переводе на три указанные современные языка – семнадцать. Это означает, что Иона 2:1 на древнееврейском и джуури – это 1:17 на трех других языках; Иона 2:2 на древнееврейском и джуури – это 2:1 на трех других языках (и т.д.). Вторая глава в оригинале и на джуури состоит из одиннадцати стихов, а в переводе на три современные языка она представлена в десяти стихах.

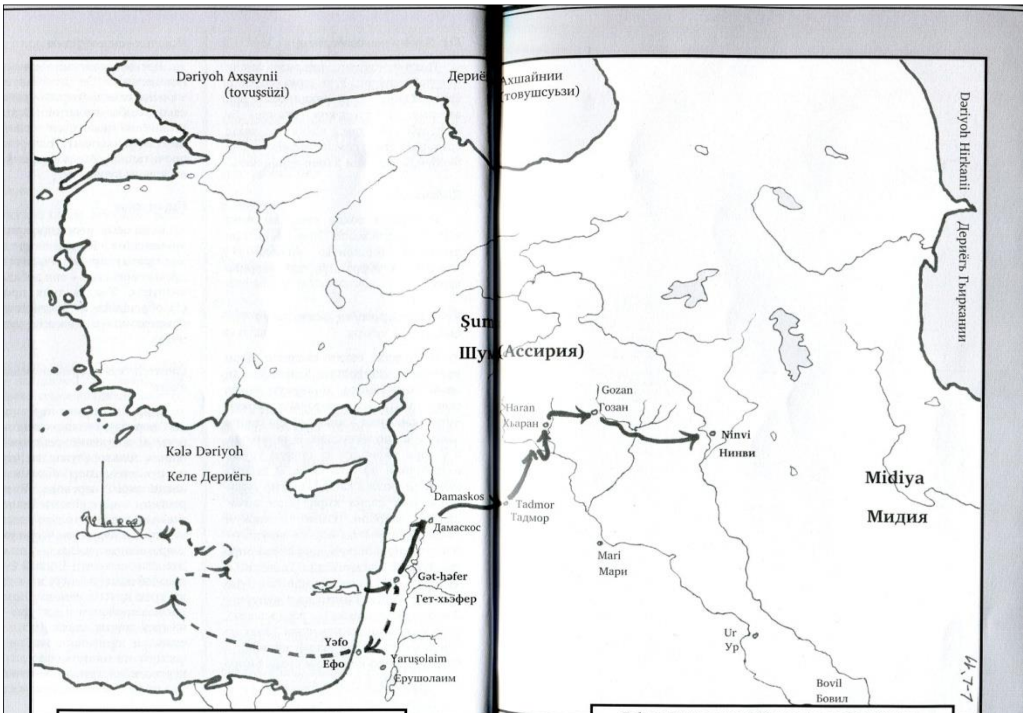

Рэхь эн Юно эз хори Исроил те шегъер Нинви,
меркез эн падшогъети эн Шум

Rəh ən Yuno əz xori Isroil tə şəhər Ninvi,
mərkəz ən parçohyəti ən Şum

Рəһ əн Јуно əз хори Исроил тə шəһəр Нинви,
мəркəз əн парчоһјəти əн Шум

Приблизительный маршрут путешествий Ионы
между Израилем и Ниневией, столицей Ассирии